

Täysistunto

Tiistai 15.1.2019 klo 14.00—20.48

13. Lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

Kertomus K 5/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 28/2018 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 28/2018 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta.

Keskustelu

18.26 **Mika Niikko ps:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus viime vuodelta on vähän samansisältöinen kuin edellistenkin vuosien kertomukset. Täällä joitakin asioita aina korostetaan enemmän, mutta hyvin paljon tämä noudattaa samoja linjoja ja havaintoja. Joitakin asioita tänäkin vuonna haluan tästä nostaa esille.

Ensimmäiseksi täällä puhutaan sivulla 152 oikeudesta ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Täällä mainitaan näin: ”Uskonnon harjoittamiseen liittyvää lapsen kohdistuvaa riskiä joutua tavalla tai toisella kaltoinkohdelluksi ei ole riittävästi huomioitu kansallisessa lainsäädännössä. Mahdollisuudet valvoa yhdyskuntien toimintaa sen ulkopuolelta on heikkoa.” Syyksi, miksi se on heikkoa, täällä mainitaan se, että tällä asiantuntijalautakunnalla ei ole toimivaltaa tutkia jo rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien tarkoitusta ja toimintamuotoja.

Taustahan on niin, että kun tällainen uskonnollinen yhdyskunta luodaan, niin sitä ennenhän on tällainen asiantuntijalautakunta, joka koostuu kolmesta henkilöstä, OKM:n asettama, ja se antaa Patentti- ja rekisterihallitukselle lausunnon tästä perustettavan uskonnollisen yhdyskunnan toiminnasta. Tämä riittää siihen lähtötilanteeseen. Nyt kun on tullut julkisuudessa ehkä muutamia vuosia sitten — ei tuosta monta vuotta tarvitse taaksepäin mennä — erilaisia tilanteita, missä lasten asemaa onkin syytä arvioida joidenkin uskonnollisten tilaisuuksien yhteydessä, haluaa vastaavasti siis lapsiasiainvaltuutettu luoda valvontakomission uskonnollisten yhdyskuntien toimintaan. Nimittäin tässä johtopäätöksessä mainitaan näin, mitä lapsiasiainvaltuutettu sanoo: ”tehokkaammaksi toteutumisiksi lainsäädäntöä tulisi kehittää siten, että riippumattomalla valvontaelimellä olisi tehokkaat keinot puuttua lapsen oikeuksia loukkaavaan toimintaan, erityisesti ennakoiden mutta myös jälkikäteisesti.” No, tämä on aika yllättävää, että meille esitetään tällaista valvontaelintä yhteen osayhteisöön tässä Suomi-nimisessä yhteiskunnassa.

Jos meillä tämänkaltaisia ongelmia esiintyy — esimerkiksi me olemme kuulleet ja vaikka urheiluseuroissa on käynyt ilmi, että on lapsia käytetty esimerkiksi seksuaalisesti hyväksi — niin en ole kertaakaan kuullut, että näitä seuroja haluttaisiin ruveta jonkin valvon-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

takomission toimesta seuraamaan. Asetetaanko komissio, joka lähtee tutkimaan ja valvomaan jonkun yhteisön toimintaa? Kyllä lähtökohtaisesti Suomi-nimisessä yhteiskunnassa kaikilla toimijoilla pitää olla vapaus toimia lainsäädännön puitteissa. Vapauteen liittyy myös vastuuta, mutta myös luottamus siihen, että toimitaan lainsäädännön mukaisesti. Emme me voi yksittäisten tapausten johdosta asettaa tähän yhteiskuntaan sellaista kehitystä, että me rupeamme erilaisten elimien kautta valvomaan ennakolta ehkäistäksemme rikoksia. Siinä mielessä tässä kyllä lapsiasiainvaltuutettu on mielestäni mennyt hiukan pitkälle ulottaakseen toimivaltaa alueelle, johon ei pitäisi mielestäni ennakoivasti näin herkästi mennä.

Sitten, arvoisa puhemies, toinen asia, minkä nostan esille, on seksuaalirikokset ja henkeen ja terveyteen kohdistuvat muut rikokset. Sivulla 162 johtopäätöksessä lapsiasiainvaltuutettu toteaa: ”On tärkeää tehdä jatkuvaa arviointia siitä, ovatko tuomitut rangaistukset oikeudenmukaisia suhteessa teon vakavuuteen ja vahingollisuuteen.” No, tässä kohti olisin itse halunnut lukea mieluummin niin, että näin ei ole lapsiasiainvaltuutetun mielestä, että tuomiot ovat riittävän oikeudenmukaisia teon vakavuuteen nähden.

Oulun tapaus kuten myös Helsingin vakavat rikosepäilykset lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista ovat johtaneet hyvään keskusteluun tässä maassa. Meidän tulee käydä rohkeasti keskustelua siitä, onko meidän lainsäädäntömme oikealla tasolla näiden tekojen vakavuuteen nähden. Mielestäni se ei ole, ja luulen, että eduskunnan enemmistönkään mielestä se ei ole. No, eikö se silloin johda siihen, että meidän pitäisi muuttaa lainsäädäntöä, kiristää näitä lakeja, jotta tulisi oikeat tuomiot? Olisin odottanut lapsiasiainvaltuutetulta tiukempaa kannanottoa siihen, niin että johtopäätöksissä olisi todettu, että tämä lainsäädäntö laahaa perässä tältä osin.

Arvoisa puhemies! Kolmantena asiana haluan nostaa sivulta 188 johtopäätökset sukulinten silpomisista. Lapsiasiainvaltuutettu toteaa: ”Tytöjen sukulinten silpominen katsotaan yksimielisesti törkeäksi pahoinpitelyksi.” Johtopäätöksissä ei kuitenkaan ole minäkäänköistä toimenpide-ehdotusta siitä, miten tätä voitaisiin ennaltaehkäistä tai miten tähän voitaisiin ennalta puuttua.

Otan elävän esimerkin. Viime vaalikautena Ylen toimittaja, oliko se nyt MOT-toimittaja, yritti tehdä useita kuukausia juttua siitä, kuinka paljon Suomessa syntyneitä toisen polven maahanmuuttajia on ympärileikattu. Tiedän tämän siitä, koska minulta kysyttiin monia asioita tässä suhteessa — ei sen johdosta, että olen itse kätilö, vaan minun vaimoni on kätilö, ja toimittaja yritti udella sitä, mistä he saisivat tietää tämän, kun ei kukaan suostu puhumaan siitä. Se on vaiettu salaisuus, kuinka paljon käy synnyttämässä henkilöitä, jotka on ympärileikattu. No, tätä juttua ei koskaan julkaistu, koska se ei edennyt — se torpattiin muiden henkilöiden toimesta — mutta minulle se herätti ainakin sellaisen ajatuksen, että jos meillä synnyttää lapsen nainen, joka on toisen sukupolven maahanmuuttaja ja joka on ympärileikattu, niin eikö sen jälkeen pitäisi olla lastensuojeluviranomaisten automaattisesti kiinnostuneita siitä — ja lapsiasiainvaltuutetun — ettei myös heidän lapsiaan ympärileikata. Nämähän ovat perinnöllisiä, kulttuurillisia, usein islamin uskontoon sidoksissa olevia rituaaleja, joiden perään pitäisi katsoa muullakin tavalla kuin pelkästään mainita täällä.

Täällä on toki mainittu poikien ympärileikkaus. Se on mainittu näin: ”Lainsäädäntöä siitä ei ole olemassa, ja muun muassa korkein oikeus on todennut lainsäädännön tarpeen oikeustilan selventämiseksi.” Tässä hän peräänkuuluttaa sitten lainsäädännöllisiä toimenpiteitä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

Samassa johtopäätöksessä — otetaan vielä viimeinen esimerkki, arvoisa puhemies — jossa puhutaan transsukupuolisia koskevasta lainsäädännöstä, hänen mukaansa tätä sääntelyä on yritetty uudistaa pitkään, mutta valmistelu on usein keskeytynyt. Lapsiasiainvaltuutettu mainitsee näin: [Puhemies: Aika!] ”Näitä molempia koskeva lainsäädäntö olisi saatettava mahdollisimman pikaisesti tasolle, joka varmistaa lapsen oikeuksien toteutumisen [Puhemies koputtaa] ja erityisesti lapsen itsemääräämisoikeuden omasta kehostaan.” Elikkä suomeksi sanottuna lapsiasiainvaltuutettu haluaisi, että lapsi saisi itse määrätä omasta kehostaan ja ohjautua sukupuolenkorjausleikkaukseen tai niihin hoitotoimenpiteisiin, jotka johtavat sukupuolenkorjausleikkauksiin.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Muistutan edustajaa ajasta, joka on ylittynyt.

Arvoisa puhemies! Minä ymmärsin, että täällä olisi ollut tänään 10 minuutin puheen-
vuorot, mutta onko tämä nyt pienentynyt?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: 7 minuuttia on se suositus.

No, täytyy jatkaa toisessa puheenvuorossa sitten.

18.35 **Katja Hänninen vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ymmärrän, että meillä edustajilla riittää tästä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta paljon puhuttavaa ja toivottavasti myös tästä ensimmäisestä kertomuksesta niin, että tämä kantaa myös seuraavien vaalien ylitse ja se lapsistrategia myös laaditaan.

Lapsiasiainvaltuutetun kertomus tosiaan antaa erittäin kattavan ja syvällisen kuvan suomalaisesta hyvinvointivaltioista erityisesti perhe- ja lapsipoliittisesta näkökulmasta. Kuten kaikki tässä salissa tiedämme, on Suomen tie köyhästä maasta maailman rikkaimpien joukkoon ollut menestystarina, jossa ovat yhdistyneet voimakas poliittinen tahto luoda parempaa yhteiskuntaa sekä ennennäkemätön talouskasvu. Ilmastomuutos haastaa materiaallisen kasvun, ja vaikuttaa siltä, että poliittinen tahto kehittää hyvinvointivaltiota suuntaan, jossa kaikki hyötyvät, ei vain harvat, puuttuu. Eriarvoisuuden vähentämisen pitäisi olla paitsi sosiaalipolitiikan myös talouspolitiikan ytimessä, sillä vain siten takaamme turvallisen ja kestäväen yhteiskunnan myös tulevaisuudessa. Tämäkin hallitus on valitettavasti leikkannut koulutuksesta, pienentänyt kaikista hauraimmassa asemassa olevien suomalaisten tuloja ja aiheuttanut työmarkkinoille epävarmuutta.

Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomuksessa puhutaan lapsuuteen sijoittamisesta seuraavasti: Lapsuuteen sijoittaminen merkitsee vanhemmille riittävää toimeentuloa, aikaa ja mahdollisuutta olla lasten kanssa sekä hyvätasoisien varhaiskasvatuksen, päivähoiton ja koulun turvaamista. Lasten hyvinvoinnista huolehtiminen on parasta mahdollista inhimillistä resurssien hoitoa. — Tähän meidän varmaan on helppo yhtyä.

Lapsiin sijoittaminen merkitsee laajempaa yhteiskuntapolitiikkaa, jossa näköala on tulevaisuudessa kestävässä ratkaisuissa niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin ympäristömmekin näkökulmasta. Mikään ei viittaa siihen, etteikö lähtökohtaisesti tasaamiseen tähtäävä politiikka takaisi laajaa hyötyä koko yhteiskunnalle. Meille vasemmistoliitossa tämä ajatus on itsestäänselvyys. Todellista vapautta tuo se, että jokainen yksilö voi edetä täyteen potentiaaliinsa eikä niukuus estä elämässä menestymistä. Jokaisella on oikeus hyvään arkeen, parempaan ja tasa-arvoisempaan työelämään, koulutukseen ja terveydenhuoltoon.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

Arvoisa puhemies! Elämme valitettavasti 24/7-yhteiskunnassa. Esimerkiksi palvelualoilla kauppojen laajennetut aukioloajat näkyvät entistä pirstaleisempana työaikana ja vähentyneenä aikana perheen parissa. Meillä ei ole enää niin sanottuja kansallisia juhlapyhä, jotka mahdollistaisivat samanaikaisen hiljentymisen ja rauhoittumisen perheen ja sukulaisten kanssa, kuten ennen. Aina joku joutuu kuitenkin olemaan töissä. Toki monilla aloilla, totta kai, vuorotyö on ollut arkipäivää iät ja ajat, mutta nykyisin tuntuu, että yhä enemmän ja enemmän työelämä pirstaloituu. Tämä on myös luokkakysymys, sillä yhteisistä juhlapyhistä on tullut ylemmän keskiluokan luksusta. Toisaalta ylempien toimihenkilöiden perheissä harmaalla alueella olevaa ylityötä tehdään iltaisin ja viikonloppuisin ja jatkuva valmiudessa olo tietysti kuormittaa perheitä. Myös vanhemmat ovat huolissaan omasta jaksamisestaan ja vanhemmuudestaan suoriutumisesta.

Arvoisa puhemies! Viime viikkoina olemme havahtuneet siihen, miten turvattomassa maailmassa meidän lapset ja nuoret elävät. Valitettavasti kyseessä ei kuitenkaan ole uusi ilmiö, vaan seksuaalista ahdistelua, häirintää ja hyväksikäyttöä on esiintynyt tässä maassa aina, valitettavasti, mutta mitä meistä jokainen voisi tehdä estääkseen tällaisten järkyttävien rikosten tapahtumisen?

On selvää, että poliisin ja oikeuslaitoksen resursseja on lisättävä niin, että seksuaalirikokset tutkitaan ja niistä langetetaan asianmukaiset tuomiot. Tänä ministeri Häkkänen on ilmoittanut, että vielä tällä hallituskaudella täytyy ruveta valmistelemaan rikoslain uudistamista seksuaalirikosten osalta. Suostumuksen puute tulee kirjata raiskauksen tunnusmerkistöön, ja nuoren lapsen kanssa harjoitettu sukupuoliyhteys tulee aina käsitellä raiskauksena.

Sosiaalisen median aikana meidän vanhempien täytyy olla entistä tarkempia sen suhteen, miten ja kenen kanssa lapsemme viettävät aikaa internetin syövereissä. Digitaidot ovat nykyajan yleissivistystä, ja niissä olisi myös meillä aikuisilla paljon parannettavaa.

Nuoret tarvitsisivat myös turvallisia tiloja. Varsinkin kaupungeissa kodit ovat pieniä eikä niihin mahdu isoja kaveriporukoita kylään. Siksi pitää olla mahdollista viettää aikaa ei-kaupallisissa tiloissa, joissa on läsnä turvallisia aikuisia.

Jokaisella nuorella pitää olla mahdollisuus harrastukseen vanhempien toimeentulosta riippumatta. Mutta ennen kaikkea lapset ja nuoret tarvitsevat meidän aikuisten tukea, turvaa, välittämistä ja rakkautta, aikaa perheen kesken, aitoa kuuntelua ja huomiota. Ja sitä huomiota ei voi korjata lainsäädännöllä, vaan sen täytyy olla koko yhteiskuntapolitiikkamme ytimessä oleva tavoite.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnön päätösehdotuksena on, että eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kansallisen lapsistrategian. Itse asiassa tuntuu hieman hämmäntävältä se, että meiltä tämä kansallinen lapsistrategia puuttuu. Mutta tärkeintä on katsoa eteenpäin, ja tämä lapsistrategian laatiminen on enemmän kuin tervetullut.

18.41 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasioista keskustelu on erittäin tärkeää. Meillä valitettavasti tähän on mahdollisuuksia — tähänkin asiaan, niin kuin tänään monesta muustakin asiasta olen joutunut toteamaan — liian vähän.

Meillä on yli 100 000 köyhissä perheissä elävää lasta. Se on järkyttävää, kun ajatellaan, että eletään 2010-luvun loppua ja puhutaan hyvinvointiyhteiskunnasta. Meidän tulevaisuutemme ei ole hyvinvointia ennakoivaa. Meillä syntyvyys on romahtanut. Silloin kun itse synnyin, syntyi muutamaa vaille 100 000, tänä vuonna taitaa tulla, tai viime vuonna ainakin, vain 50 000, eli se on puolittunut on tällä ajalla. Toki se on pitkä aika, koska olen van-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

ha mies, mutta kuitenkin suunta on huolestuttava Suomen kansan tulevaisuutta ajatellen. Eli lapsiin pitää panostaa, ja nyt kun vaalit ovat edessä, niin toivon, että lapsiasiat nousevat vahvasti esille, eivät vain tärkeät eläkekysymykset, tärkeät ilmastokysymykset vaan lapsiasiat myös.

Arvoisa puhemies! Toinen paljon esillä ollut asia on tämä kiusaamiskysymys, jota on kouluissamme erittäin paljon edelleen. Siitä tässä valiokunnan lausunnossa on maininta. Puhutaan, että täytyy olla tehokkaat toimet kiusaamisen ja häirinnän nollatoleranssin saavuttamiseksi. Näin on. Perussuomalaiset ovat esittäneet koulurauha-asiamiestä, joka hieman sen koulukohtaisen hallinnon ulkopuolelta olisi käytettävissä niin oppilaiden kuin opettajienkin tukena ja ratkaisijana silloin, kun on tällaista kiusaamista. Erittäin tärkeä asia.

Arvoisa puhemies! Kolmantena asiana tänä päivänä ei voi olla puhumatta näistä rajuista raiskaamisasioista, jotka ovat tulleet viime päivinä esille. Ajattelen niitä 10—15-vuotiaita tyttöjä, joiden koko tulevan elämän nämä tapahtumat tuhoavat. Tällaista ei voida sallia eikä sietää. On löydettävä toimenpiteitä, joilla voidaan näihin puuttua. Jos se on maahanmuuttopoliittinen kysymys, niin tehtäköön uudistuksia reippaalla kädellä.

Arvoisa puhemies! Täällä sivistysvaliokunnan lausunnossa on kannanottoesitys, jossa on neljä kohtaa. Me käsitelimme myös valtiovarainvaliokunnassa tätä lapsiasiainaltuntuutun kertomusta taikka selvitystä ja työskentelimme niin, hieman poikkeuksellisesti, että valtiovarainvaliokunnan sivistysjaosto ja kunta- ja terveysjaosto, jonka puheenjohtajana toimin, käsitelivät tämän yhdessä, yhteisissä kokouksissa, koska tämä on paljolti sivistyspuolen ja paljolti sosiaali- ja terveyspuolen asia. Ihan lyhyesti totean, että sitten valtiovarainvaliokunnassa nostimme esille tämän lapsibudjetointiasian. Täällä toteamme, että lapsibudjetointi tarkoittaa kunnan, maakunnan tai valtion talousarvion tarkastelemista lapsenoikeusnäkökulmasta, jolloin kyse on lapsiin kohdistuvien määrärahojen jäljittamisestä ja seurannasta sekä talousarviopäätösten lapsivaikutusten arvioinnista. Esitimme siis jaostot yhdessä ja valtiovarainvaliokunta yksimielisesti lausunnossaan sivistysvaliokunnalle, että... — Nyt taidan puhua väärin, tämä on sivistysvaliokunnan... ei vaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto. No, on kumman tahansa, nyt en rupea tutkimaan. — ”Valiokunta sisällyttäisi mietintöönsä lausuman, jossa se edellyttäisi hallituksen huolehtivan siitä, että kansallisen lapsistrategian valmistelussa otetaan huomioon myös lapsibudjetoinnin kehittämistarpeet”.

Ikäväkseni totean, että lausuntovaliokunta ei ole lausuntoonsa, joka nyt on käsittelyssä, tätä meidän yksimielistä valtiovarainvaliokunnan esitystä sisällyttänyt. Toivon, että siitä huolimatta, että näin on käynyt, hallitus kuitenkin, nykyinen ja ennen kaikkea tuleva, ottaisi lapsibudjetoinnin ja lapsivaikutusten arvioinnin mukaan budjetti- ja lainsäädäntövalmisteluihin nykyistä paljon vahvemmin, erityisesti niillä perusteilla, jotka tässä alussa mainitsin.

18.47 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Ehkä tässä käytetyt puheenvuorot jollain tavalla vähän ehkä surullisestikin kuvastavat tämän asian käsittelyn tilannetta. Kysehän on siis sosiaali- ja terveysministeriön mietinnöstä, johon sivistysvaliokunta antoi lausunnon jo viime keväänä. Ja siinä kun tämä varsinainen mietintö on yksimielinen, niin sivistysvaliokunnassa itse asiassa oli eriäviäkin mielipiteitä esillä, ja ehkä käsittely oli myöskin ihan, jos katsotaan kuulemisia, kohtuullisen syvälinen suhteessa sitten tähän varsinaiseen käsittelevään valiokuntaan, ja kaikki ymmärrämme, mistä se johtuu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

Mutta en voi olla nyt aloittamatta toteamalla, kun edustaja Niikko totesi, että tämä on samanlainen kertomus kuin aina ennenkin, että se on tietysti vähän erikoinen toteamus, kun tämä on ensimmäinen lapsiasiainvaltuutetun kertomus eduskunnalle Suomen historiassa. Eli tämä on ensimmäinen laatuaan ja ehkä olisi jo sellaisena ansainnut vähän toisentyypipisen käsittelyajankohdan kuin illalla tähän aikaan, kun tässä esimerkiksi edustaja Kankaanniemi aivan oikein totesi, että tässä on varsin painavasta asiasta kyse ja myöskin tämä asiakirja, joka on käsittelyn pohjana ollut, on poikkeuksellisen laaja.

Tässähän on kokonaisuudessaan kolme osaa, joissa on eritelty sekä meidän poliittista lähtökohtaa lapsiin ja lapsuuteen että suomalaista lapsipolitiikkaa aina tavallaan 1500-luvulta lähtien ja sitten tultu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen arviointiin kansallisessa lainsäädännössä. Eli kyseessä on noin kokonaisuudessaan varsin mittava asiakirja ja sieltä sitten tulleet suositukset. Eli tässä yhteydessä ehkä pahoittelen eduskunnan käsitteilyä, mutta kiitän lapsiasiainvaltuutettua ja itse kertomuksen tekijöitä. Tästä tulee meille erittäin hyvä aineisto tulevaa ajatellen.

Arvoisa puhemies! Ehkä se yleisnosto tästä koko kertomuksesta, kun tätä sivistysvaliokunnassakin käsitelimme, liittyy lapsiasiainvaltuutetun huomioon siitä, että hyvinvointivaltio tuntuu kerta toisensa jälkeen alisuoriutuvan nimenomaan lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisessa ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Siis hyvinvointivaltio alisuoriutuu. Ei niinkään kiinnitetä huomiota yksittäisiin lainsäädäntöpuutteisiin tai järjestelmäpuutteisiin vaan tähän yleiseen alisuoriutumiseen. Ongelmat nähdään, mutta silti meidän osamistaso on ollut pitkään laskussa, alueellinen ja sosiaalinen epätasa-arvo kasvanut. Kehittämistoimet jäävät sirpaleisiksi, usein lyhytjänteisiksi, ja syvällisempi yhteiskuntapoliittinen toiminta ja strategia ovat puuttuneet. Ja ehkä juuri sen vuoksi lapsiasiainvaltuutetun minusta merkittävin kannanotto liittyy juuri vetoomukseen siitä, että valtioneuvosto, eduskunta ja muut päättävät tasot kuntatasolla ottaisivat laajalla kulmalla vastuun Suomen lapsista ja nuorista.

Arvoisa puhemies! Me aikanaan — jo viime keväänä, kun tätä sivistysvaliokunnassa käsitelimme — sosiaalidemokraattisena ryhmänä paneuduimme aika tarkkaankin tähän kertomukseen ja nostimme esiin erityisesti muutamia kohtia, joista haluan tässä vielä todeta pari kolme:

Ensinnäkin lasten ja nuorten eriarvoistumiskehityksen problematiikkaan ehkä yhtenä semmoisena tehokkaimpana keinona, jonka olemme monissa kaupungeissa nähneet, on liittynyt myönteinen erityiskohtelu, niin sanottu positiivinen diskriminaatio. Ja olemme ottaneet kantaa, että olisi varmaan viisasta ulottaa se kaikkiin lasten ja nuorten palveluihin ja analysoida lasten ja nuorten palveluita ikään kuin nämä silmälasit päässä. Täällä Helsingissä me olemme saaneet sillä aika hyviä tuloksia aikaan.

Lisäksi olemme nostaneet ajattelua — ja tämä tulee olemaan myös meidän tulevassa vaaliohjelmassamme varsin keskeisellä sijalla — että lasten palvelut nähtäisiin niiden kautta, missä kaikki lapset ovat. Lapset tulevat neuvolapalveluihin, varhaiskasvatukseen ja kouluun, ja näin ollen haluaisimme nähdä yhä enemmän päiväkodit, koulut, oppilaitokset tämmöisinä lasten ja nuorten hyvinvointikeskuksina, jotka tavoittavat kaikki lapset ja nuoret omassa arjessaan ja kasvuympäristössään. Näin voitaisiin ehkä oikea-aikaisemmin tukea kasvua, kehitystä, huomata mahdollisia pulmia eikä sitten korjata jälkijättöisesti erilaisten erikoispalveluiden puitteissa, jotka eivät kuitenkaan edes kaikkia lapsia koskaan tavoita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

No, näiden lisäksi olemme nostaneet myöskin meidän Osaamispolku 2030 -työhömmme liittyviä suosituksia, jotka ovat aivan ilmeisiä myös tämän raportin luettua. Mainitsen niistä nyt vain kaksi keskeisintä: subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden ulottaminen kaikkiin lapsiin riippumatta vanhempien työmarkkina-asemasta liittyä aivan keskeisesti lasten eriarvoisuus- ja tasa-arvoproblematiikkaan, ja sitten on tämä kokonaiskoulupolun ulottaminen kattamaan myös toisen asteen koulutus. Sitähän lapsiasiainvaltuutetun kertomus käsittelee ennen kaikkea syrjimättömyysvelvollisuuden näkökulmasta. Nykylainsäädäntömmehän mahdollistaa 15-vuotiaan ikään kuin valitsemaan itsensä ulos formaalista koulutuksesta, ja lapsiasiainvaltuutetun kertomus toteaa, että tämä voidaan nähdä ikään kuin syrjivänä. Me emme huolehdi kaikista alle 18-vuotiaista samalla tavalla, koska heitä ei koske oppivelvollisuus.

Arvoisa puhemies! Oikeastaan lopuksi sitten se kaikkein keskeisin asia, mikä tästä kertomuksesta onneksi myöskin tuonne vastaavan valiokunnan mietintöön on tullut, on tosiaan tämä jo mainittukin lapsistrategia. Kuulimme valiokunnassa myös yhtä raportin kirjoittaneista, emeritusprofessori Martti Rimpelää. Itseeni jätti kyllä suuren ja syvällisen jäljen hänen kuvauksensa juuri siitä, kuinka tämä meidän pirstaleinen, hankkeistettu maailmamme ikään kuin unohtaa sen, että koko homman keskiössä pitäisi olla lapsi ja nuori, ja juuri siksi tämä on se koko strategian idea. Meillä on jonkun verran esimerkkejä esimerkiksi Britanniaasta, missä tämmöistä children's act -tyyppistä lainsäädäntöä on tehty. Täsähän Suomessa ehkä vertailukohdaksi tai analogiaksi sopisi vanhuspalvelulaki. Eli on ikään kuin otettu keskiöön tämä heikompi ryhmä, jonka suojelusta ja hyvinvoinnista me kaikki olemme vastuussa, ja tarkasteltu koko yhteiskunnan toimintaa, niin lainsäädäntöä kuin kaikkea muutakin toimintaa, tavallaan sieltä käsin, joten nyt ei tässä vaiheessa voi kuin toivoa, että tämä lapsistrategian valmistelu todellakin nopeasti etenee ja sen kunnianhimon taso on korkea. Tämä kertomus antaa siihen hyvän pohjan, mutta valittaa täytyy nyt kyllä tällä kertaa meidän eduskunnan tavasta tämä raportti käsitellä. — Kiitos.

18.54 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Meillä on siis käsittelyssä ensimmäinen lapsiasiainvaltuutetun kertomus ja siitä tehty sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö, johon sivistysvaliokunta ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunta antoivat lausuntonsa. [Toimi Kankaanniemi: Ja valtiovarainvaliokunta!] — Kyllä, juuri näin. — Kyseessä on tärkeä tulevaisuusasia, ja siksi olen edustaja Torstin tavoin surullinen tästä käsittelyajankohdasta. Tähän olisi suonut käytettävän enemmän aikaa ja hiukan toisenlaiseen kellonaikaan, kun nyt sitten tästä keskustellaan vähän liiankin pienellä porukalla.

Arvoisa puhemies! Lapsiin ja nuoriin panostaminen on paras tulevaisuusinvestointi, minkä voimme tehdä. Tämä hallitus on valitettavasti tehnyt huolestuttavan paljon lapsiin ja nuoriin kohdistuneita säästötoimenpiteitä, joista voi koitua suuria inhimillisiä ja yhteiskunnallisia kustannuksia tulevaisuudessa.

Lapsiasiainvaltuutetun mukaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnissa on kaksi toisistaan poikkeavaa suuntaa: suuren enemmistön hyvinvointi paranee edelleen tai pysyy ainakin samana, mutta vähemmistön keskuudessa pahoinvoinnin ennuste on aikaisempaa suurempi. Kertomuksessa viitataan monin kohdin tuloerojen ja eriarvoisuuden kasvuun. Alle 18-vuotiaista yli 10 prosenttia elää köyhyysrajan alapuolella. Huolestuttavaa on myös se, että jo varhaislapsuudessa näkyvät sosioekonomiset terveyserot sekä sosioekonomisen aseman ja mielenterveyshäiriöiden väliset yhteydet.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

Näyttää siltä, etteivät yhteiskunnan tarjoamat palvelut ja etuudet paranna riittävästi heikoimmassa asemassa olevien lapsien hyvinvointia eivätkä olemassa olevat tuet ja palvelut aina kohtaa lasten, nuorten ja perheiden yksilöllisiä tarpeita. Ongelmat huono-osaisuuden kasautumisessa kyllä tunnistetaan ja myönnetään, mutta kehittämistoimenpiteet jäävät sirpaleisiksi ja lyhytjännitteisiksi, ja syvälliset yhteiskunnalliset johtopäätökset jäävät jatkuvasti tekemättä. Lapsipolitiikan kehittäminen on ollut eri hallinnonaloilla ja ammateissa irrallista kokonaisuudesta, toisin sanoen yhdessä tekemistä ei ole ollut.

Arvoisa puhemies! Vaikka hyvin tiedetään, että laadukas varhaiskasvatus tasaa lasten lähtökohdista johtuvia eroja ja luo mahdollisuuksien tasa-arvoa, niin siitä huolimatta hallitus rajasi subjektiivista päivähoito-oikeutta ja kasvatti ryhmäkokoja. Tämä on yksi hallituksen eniten eriarvoistumista kasvattanut teko. Vaarana on, että nämä varhaiskasvatuksen heikennykset tulevat suomalaiselle yhteiskunnalle kalliiksi ja jättävät pysyvät jäljet suomalaisten lasten ja perheiden hyvinvointiin. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden mukaan heidän mahdollisuutensa lasten yksilölliseen huomioimiseen on vähentynyt, ja he kertovat levottomuuden, melun, tilojen ahtauden ja vaaratilanteiden lisääntyneen päiväko-deissa. Vanhemmat taas kritisoiivat muutosten heikentäneen lasten ja perheiden tasavertaisuutta ja lasten vertaissuhteiden pysyvyyttä.

Varhaiskasvatukseen kohdistuneet säästöt ovat kuitenkin vain yksi monista lapsiin kohdistuneista säästöistä. Tämän hallituksen keskeisiä virheitä onkin se, ettei se säästöpäätöksiä tehdessään ole tehnyt kokonaisvaikutusten arviointia eikä ole arvioinut säästöistä syntyviä vaihtoehtoisia kustannuksia. Myös tutkimustiedon hyödyntäminen lakiesityksiä tehtäessä on jäänyt hallitukselta kovin puutteelliseksi, vaikka tavoitteena tulisi olla tutkimusnäyttöön perustuva päätöksenteko. Esimerkiksi koulutussäästöt ja säästöjen seuraukset voivat aiheuttaa huomattavia kuluja ja kasvun hidastumista tulevaisuudessa.

Nykyinen budjettikäytäntö johtaa myös siihen, että päätöksenteossa talous ja hyvinvointi kulkevat omia latujaan, kun ne pitäisi saada kulkemaan rinta rinnan. Tarvitsemme perinteisen talousajattelun ja bkt:n rinnalle hyvinvointitalousajattelua sekä hyvinvointimittareita ja aivan uudenlaisia indikaattoreita. Näiden käytön puute näkyy tällä hallituskaudella selvästi.

Hallitus kertoo omasta mielestään tehneensä hyviä yksittäisiä päätöksiä esimerkiksi lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi, mutta kokonaisvaikutukset ovatkin miinusmerkkisiä. Esitysten yhteisvaikutuksia tai vaihtoehtoiskustannuksia ei ole siis arvioitu eikä laskettu. Tämä on vahingollista ja hölmöäkin, varsinkin kun nyt olisi jo tietotaitoa tehdä päätöksiä kestävämmiin ja fiksummin.

Myös lapsiasiavaltuutettu kantaa kertomuksessaan huolta siitä, että talousarvioon ei sisälly strategista ja eri toimenpiteitä yhteen kokoavaa analyysia talousarvion vaikutuksista lapsiin ja että valtion talousarvio ei täytä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteita lapsen edun huomioon ottamisesta ja systemaattisesta seurannasta.

Arvoisa puhemies! Kauden alussa hallitus lupasi kehittää myös ilmiöpohjaista budjetointia, mutta asia ei ole edennyt, vaikka hallitus itse kertoo kestävä kehityksen olevan talousarviossa esillä juuri tällaisena ilmiönä. Kestävä kehitys kokonaisuudessaan on aivan liian laaja asia tarkasteltavaksi ilmiöksi, etenkin kun sitä ei ole millään tavalla huomioitu määrärahoina. SDP onkin vaihtoehtobudjetissaan ehdottanut, että lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ja hyvinvoinnin edistäminen voisi olla ilmiöpohjaisen budjetoinnin kohteena, jolloin päästäisiin yhdistämään resurssit sekä koordinoimaan yhteistyö ministeriöiden ja muiden toimijoiden välillä. Tämä olisi hyvä kehittämiskohde, ja tämä sopisi hy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

vin ilmiöpohjaisen budjetoinnin kohteeksi. Toivottavasti seuraavalla kaudella päästään tässä asiassa eteenpäin.

Lopuksi, arvoisa puhemies: kannatan lämpimästi sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannanottoehdotusta, jossa edellytetään valtioneuvoston laativan kansallisen lapsistrategian. — Kiitos.

19.01 Tiina Elovaara sin: Arvoisa puhemies! Ihan ensimmäiseksi totean, että lapsiasiavaltuutetun kertomus on erittäin tärkeä asia ja on valitettavaa, että tämäntyyppinen toimintamalli, jossa hän raportoi eduskunnalle, ei ole ollut käytössä aikaisemmin. Ja on yhdyttävä kollegojen kritiikkiin siitä, että tosiaan on hyvin kuvaavaa, että käsittelemme näin keskeistä asiaa tähän kellonaikaan näin pienellä kokoonpanolla. Tämä olisi ehdottomasti ollut vähintäänkin kunnon debatin arvoinen asia.

Mutta tässä on kyse tällaisesta hieman rakenteellisestakin asiasta tai ilmiöstä. Jostain syystähan Suomessa ei tehdä tällaista strategista johtamista lapsi- ja nuorisopolitiikassa, ja täällä mietinnössäkkin todetaan, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että Suomesta puuttuu kattava lapsipolitiikan koordinaatio. Ja oikeastaan täällä monessa kohtaa tulee tämä sama huomio: ”Hallituskausiin sidotut politiikkaohjelmat ja kärkihankkeet ovat jääneet yksittäisiksi kehittämistoimiksi hallituskaudet ylittävien tavoitteiden ja toimeenpanon sijaan.” Tämä on kyllä nyt niin painava viesti ja toistuu täällä, että keskitynkään puheenvuorossani nyt pääasiassa siis siihen ja väitän muutamaa asiaa.

Väitän, että lapsi- ja nuorisopolitiikka on osittain hyvin sukupuolittunutta, ja tarkoitan tällä sitä, että näihin liittyvät asiat nostetaan useimmiten naisten toimesta esiin, ja jostain syystä meidän valiokuntamme ovat myöskin hyvin sukupuolittuneita, eli sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on naisten enemmistö, kun taas sitten tiedämme, että puolustus-, talous- ja näissä kysymyksissä miehet ovat yliedustettuina. No, onko se huono asia? On, niin kauan kuin miehet tässä maassa päättävät suurimmasta osasta asioita. Eli mielestäni lapsi- ja nuorisoasiat eivät päädy hallitusneuvotteluissa riittävän keskeiselle paikalle eivätkä niihin niin sanotusti kovimpiin kabinetteihin. Eikä tämä ole syytös kaikkia kohtaan, vaan tämä on toteamus, ja tiedän, että täällä on ansioituneita miehiä, jotka pitävät usein esillä sosiaali- ja terveystalitiikkaa ja lasten asioita, ja heidät täältä varmaan helposti tunnistaa: Mika Niikko, Antero Laukkanen, ja Sami Saviokin on paikalla. Eli erityiskiitos teille.

Olen siis hieman turhautunut. Mielestäni meillä on tällainen ilmiö olemassa, ja jostain syystä esimerkiksi sosiaali- ja terveysministerin salkku päättyy useimmiten naiselle, eikä siinä mitään, mutta tämä politiikan ala ei saa siihen nähden mielestäni riittävää painoarvoa kuin mitä se ansaitsisi. Budjetistahan se edustaa kuitenkin hyvin merkittävää osaa ja tuottaa valtiolle sekä aikamoisen hyvinvoinnin että myös aikamoiset kustannukset silloin, kun näitä asioita ei priorisoida oikein.

No, tämä vain tällaisena pienenä herätyksenä tähän aiheeseen, että tämä on kaikkien asia, koska ihan hiljattain kyselytunnilla oli lasten ja nuorten mielenterveys pääaiheena. Seurasin keskustelua, jossa käytettiin noin 30 puheenvuoroa kyselytunnin aikana, ja niistä yhden, siis yhden, käytti mies. Jostainhan tämä kertoo. Mistä? En tiedä, mutta tämä ei ole hyvä juttu.

Sitten esitän paria asiaa: Irti irtohankkeista. Me emme voi jatkaa tätä politiikkaa, että meillä on tällaisia yksittäisiä kehittämishankkeita ja politiikat vaihtuvat ja resurssit vaihtuvat, kun hallitukset vaihtuvat. Siis lapset ja nuoret ovat kansakunnan tulevaisuus. Se ei voi olla sellainen repaleinen asia, vaan sen täytyy olla keskiössä. Ja olenkin esittänyt yhdessä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

tällaisen... — Sekin on ollut kärkihanke jälleen kerran, jossa olen toiminut, eli nuorten syrjäytymisen ympärillä työskennellyt nuorisotakuun työryhmä, jonka kanssa pohdimme sitä, mitä näille asioille voisi tehdä, ja päädyimme esittämään niin sanottua tilannehuonetta, joka tarkoittaa siis sitä, että valtioneuvoston välittömässä läheisyydessä olisi siis konkreettisesti tilannehuone, jossa seurattaisiin sitä, miten lapsilla ja nuorilla menee. Siellä voi olla vaikka niin sanottu digitaalinen taulu, joka kertoo, kuinka monta lastensuojelun asiakasta tai nuorta työtöntä meillä on juuri sillä hetkellä. Tämä ei voi olla näin siiloutunutta, että tämä jakautuu kolmen neljän eri ministeriön alueelle, jotka eivät kommunikoi riittävästi keskenään. Siellä tilannehuoneessa on viikoittain siis käytävä niin opetusministerin, sosiaali- ja terveysministerin, peruspalveluministerin kuin työministerin, eli näiden ministereiden on tehtävä hartiavoimin yhdessä työtä, ja meillä täytyy olla konkreettinen paikka, jossa se tapahtuu. Siinä eräs ehdotus asiaan. Poistetaan raja-aitoja ja otetaan asia vakavasti.

Sitten minä ihan ehdottaisin sellaista tulevaisuusfoorumia, siis sellaista kansallista elintä, jolla on riittävä vaikutusvalta ja arvovalta. Toivoisin, että siinä istuisi sellaisia henkilöitä, ihan presidentistä lähtien, jotka arvioisivat sitä, miten Suomi johtaa lapsi- ja nuorisopolitiikkaa, mitä toimenpiteitä täytyy tehdä. Ja tällä pitää olla kunnianhimoiset tavoitteet. Meillä on siis johtajuusvaje näissä kysymyksissä.

Okei, nyt voimat loppuvat, mutta turhautunut olen. Mutta kiitos kaikille, jotka olette täällä keskustelemassa tästä.

19.09 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Olin reilu vuosi sitten Säätytalolla, kun lapsiasiainvaltuutettu julkaisi tämän kertomuksen, ja kun kuuntelin esimerkiksi edustaja Niikkaa, niin täytyy muistaa, että tämä on ensimmäinen kertomus lapsiasiainvaltuutetulta. Käsitlemme siis historiallista kertomusta, ja sen vuoksi se onkin näin paksu ja mittava, koska on ollut tarpeen käsitellä lapsipolitiikkaa pidemmän aikavälin politiikan osana, ja sen takia, juuri sen takia, tällä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksella on erityinen painoarvo. Muun muassa edustaja Torsti ja edustaja Mäkisalo-Ropponen totesivat, että tämä olisi ansainnut isomman käsittelyn, ja olen siitä aivan samaa mieltä juuri tästä historiallisesta syystä, että käsitlemme tällaista ensimmäistä kertaa.

Viesti, joka kaikkein suurimmin tästä lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta esille nousee, on se, että yhteiskuntamme, Suomi, alisuoriutuu lapsien osalta. Me emme pysty pitämään siinä määrin huolta lapsistamme kuin arvomme ja tavoitteemme edellyttäisivät ja odottaisivat, ja se viesti on niin vakava, että se on syytä kaikkien ottaa tosissaan. Esimerkiksi alle 18-vuotiaista noin 10 prosenttia elää köyhyysrajan alapuolella. Lisäksi kertomuksessa tuodaan esille, että jo varhaislapsuudessa näkyvät sosioekonomiset terveyserot sekä sosioekonomisen aseman ja mielenterveyshäiriöiden väliset yhteydet näkyvät juuri lasten osalta. Erityisen huolestuttavaa on, että huono-osaisuus vaikuttaa kasautuvan ja kehittyvän yhä useammin ylisukupolviseksi. Me emme siis pysty katkaisemaan sitä kierrettä, emme huono-osaisuuden, koulutuksen ja kouluttamattomuuden periytymistä, vaikka juuri sitä varten hyvinvointiyhteiskunta on luotu. Olemme siis kaikkein perustavanlaatuisimpien kysymysten äärellä, kun käsitlemme tätä lapsista kertovaa raporttia.

Tämän raportin mukaan näyttää myöskin siltä, että yhteiskunnan tarjoamat palvelut ja etuudet eivät paranna riittävästi heikoimmassa asemassa olevien lapsien hyvinvointia, ja tästä kyllä kertovat myöskin viime vuosien aikaiset lastensuojelun hätähuudot. Siis juuri ne lapset, jotka ovat jo joutuneet lapsuudessaan kärsimään erilaisista tilanteista ja taustoista johtuen, ovat myöskin palvelujärjestelmämme osalta niitä, joita emme riittävästi pysty aut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

tamaan. Tuet ja palvelut eivät myöskään aina kohtaa lasten ja nuorten ja perheiden yksilöllisiä tarpeita, ja tämä raportti nostaa esille sen, että katsontakantamme ja ikään kuin tapamme tulla lapsia vastaan on edelleen hyvin järjestelmälähtöinen — ei lapsilähtöinen, ei yksilö- eikä perhelähtöinen vaan järjestelmälähtöinen, ja tähän on tultava muutos. Sosiaali- ja terveysvaliokuntakin haluaa erityisesti korostaa yhdenvertaisesti saavutettavissa olevien palvelujen ja etuuksien merkitystä ongelmien havaitsemisessa ja korjaavien toimenpiteiden välttämisessä.

Meidän kehitystoimemme jäävät myöskin sirpaleisiksi ja lyhytjännitteisiksi, ja syvälliset yhteiskuntapoliittiset johtopäätökset jäävät tekemättä. Uskon, että moni aikaisempikin puhuja on kaivannut syvällisempää yhteiskuntapoliittista näkökulmaa ja kehittämissuuntaa myöskin lasten ja perheiden osalta. Sen vuoksi vähän kritisoinkin sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta, jossa myöskin minä itse olen, lähti ikään kuin katsomaan vastausta lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen esille nostamiin ongelmiin hankkeiden kautta. Eli juuri sillä tavalla, josta eduskuntaa ja ministeriöitä kritisoitiin, me lähdimme myöskin vastaamaan eli Lape-hankkeen ja -kehittämishojelman kautta. Kaikki se hyvä, mitä Lape-työssä tehdään, on tietenkin tärkeää, mutta kyllä kysymys kuuluu, mitä tapahtuu, kun hanke loppuu. Mitkä niistä toimenpiteistä jäävät elämään, vai onko Lape-hanke edelleen vain yksi näistä sirpaleisista ja lyhytjännitteisistä kehittämistehtävistä, joita lasten ja nuorten osalta tehdään?

Jos ei voi kokea olevansa osa yhteiskuntaa, on yhteiskunnan ulkopuolella. Tämä koskettaa erityisesti nuoriamme. Jos nuori kokee, että hänellä ei ole paikkaa tai järjestelmä ei tunnista hänen tarpeitaan, hän kokee olevansa yhteiskunnan ulkopuolella. Ja kun puhumme syrjäytyneistä nuorista, niin osuvampaa olisi puhua syrjäytetyistä nuorista. Meidän tehtävämme on varmistaa se, että jokainen voi kokea olevansa osa yhteiskuntaa eikä yhteiskunnan ulkopuolella. Se on ensimmäinen askel, jolla voimme auttaa nuoria syrjäytymisen polulta pois.

Tavoitteet pitää lapsipoliittisessa strategiassa asettaa, mutta on muistettava, että budjettipanostukset vuosittain ja vuosittaiset toimenpiteet vasta itse asiassa ratkaisevat tavoitteiden toteutumiset.

Koska aika näyttää juoksevan kovaa vauhtia, totean lopuksi vain, että nuoret toivotaan jatkossa nostettavan voimakkaammin esille kuin tässä kertomuksessa ja myöskin lastensuojelun tilaan on paneuduttava syvällisemmin. Esimerkiksi se, että lapsia kuljetetaan lastensuojelussa erilaisten kuljetusyritysten toimesta, joissa sitten [Puhemies koputtaa] aina lasten oikeudet eivät toteudu, saa minut kysymään, miten voimme [Puhemies: Aika!] elää yhteiskunnassa, jossa apua tarvitsevia lapsia kuljetetaan [Puhemies koputtaa] kuin he olisivat pahantekijöitä. — Kiitos, puheenjohtaja.

19.17 Sari Tanus kd: Arvoisa rouva puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun kertomus on todella ensimmäinen laatuaan, ja se on hyvin laaja. Olen aivan samaa mieltä kuin tässä monet toisetkin, jotka ovat sanoneet, että sen käsittely olisi todella ansainnut aivan toisenlaisen ajankohdan kuin näin myöhäisen ilta-ajankohdan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa todella käsitelimme jonkin verran tätä lapsiasiainvaltuutetun kertomusta ja totesimme, että se on varsin perusteellinen katsaus lapsipolitiikan historiasta, nykytilanteesta ja tulevaisuudesta. Se tarjoaa myös varsin laajan katsauksen lasten ja lapsiperheiden tilanteesta Suomessa tällä hetkellä. Aivan niin kuin sivistysvaliokunta, sosiaali- ja terveysvaliokuntakin kuitenkin toivoisi, että jatkossa kertomuksissa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

kiinnitettäisiin huomiota erityisesti analyysiin siitä, miten eri päätökset ja ohjelmat ovat näkyneet käytännön toimenpiteissä ja lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja terveydessä.

Lisäksi kiinnitimme huomiota siihen, että tämä kertomus painottuu varsin vahvasti varhaislapsuuteen. Nuoria käsitellään kertomuksessa hajanaisesti, eikä nuorten arkeen ja palveluihin oteta kertomuksessa juuri kantaa, vaikka, niin kuin me tiedämme kaikki, nuorisoi-
kää on erittäin tärkeä kehitysvaihe ihmisen elämässä. Pidimme tärkeänä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, että jatkossa kertomuksessa otetaan huomioon koko alle 18-vuotiaiden ikäkirjo, ja ajattelen myös itse niin, että lapsuuden pilkkominen eri ikäkausiin auttaa tekemään näkyväksi sen, että eri-ikäisillä lapsilla on toisaalta samoja oikeuksia mutta aika paljon erilaisia tarpeita, ja kaikkiin näihin tarpeisiin meidän aikuisten tulisi hyvin vastata.

Sanotaan, että lapset ovat meidän tulevaisuus, mutta ajattelen niin, että lapset ja nuoret eivät ole vain meidän tulevaisuus vaan he ovat, tai heidän pitäisi olla, keskeinen osa tämän päivän yhteiskuntaa. Lasten ja lapsiperheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi meillä on todella paljon parannettavaa ja tehtävää. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii kansallisen lapsistrategian, ja todella jos me ajattelemme, että sellaista ei vielä ole ollut, niin lapsistrategia tarvitaan.

Niin kuin ehkä kaikki tiedätte, kristillisdemokraatit ovat olleet koko 60-vuotisen historiansa ajan perhepuolue. Olemme aina puhuneet perheistä, etunenässä lapsiperheistä, vaikka toki tärkeitä ovat kaikenlaiset perheet ja myös ne perheet, jotka muodostuvat vain siitä yhdestä ihmisestä. Mutta erityisesti lapsiperheet tarvitsevat huomiota. Tuohon lapsistrategiaan meillä on monenlaisia näkökantoja, joita mielellämme jaamme.

Ajattelemme, että välittävä ja turvallinen koti tarjoaa lapselle ja nuorelle parhaat edellytykset kasvaa vastuulliseksi aikuiseksi ja yhteiskunnan tulevaisuuden rakentajaksi. Nimenomaan kannustavalla ja perheiden omia valintoja mahdollistavalla perhepolitiikalla edistämme paitsi syntyvyyttä myös kestävästä väestön kehitystä. Samalla tuetaan vanhempia hoiva- ja kasvatusvastuussa. Ajattelemme, että perhepoliittiset ratkaisut on tehtävä ensisijaisesti aina lapsen edun näkökulmasta.

Lapsiperheköyhyyttä on paljon, aivan liian paljon, ja lapsiperheiden köyhyyttä voidaan torjua muun muassa korottamalla lapsilisä, opiskelijaperheiden vuositulorajoja sekä huoltaja- ja lapsivähennyksiä. Perheiden valinnanmahdollisuuksia on lisättävä myös kehittämällä kotihoidon tukea ja ottamalla käyttöön esimerkiksi ehdottamamme taaperobonus ja vauvaraha ensimmäisen lapsilisän yhteydessä. Tuhannen euron vauvaraha ensimmäisen lapsilisän yhteydessä helpottaisi lapsen syntymään liittyviä taloudellisia haasteita. Sen lisäksi perheen ja työn ja perheen ja opiskelun yhteensovittamista tulee useammalla tavalla helpottaa.

Kaiken kaikkiaan Suomesta tehdään lapsiystävällisempi maa ottamalla käyttöön lapsivaikutusten arviointi kaikessa lapsia koskevassa päätöksenteossa, siirtymällä lapsibudjetointiin ja tekemällä perhekeskuksista aidosti ja laajasti perheiden tarpeisiin vastaavia lähipalveluita. Ajattelemme, että lapsiperheitä on tuettava ja autettava myös tarjoamalla matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää tukea lähipalveluina. Myös lastensuojeluun sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluihin on oltava riittävät resurssit.

Niin kuin me tiedämme, monet nuoret ja monet hyvin pienetkin lapset voivat tänä päivänä huonosti ja mielenterveysongelmat ovat yksi iso haaste meidän yhteiskunnassamme, ja jos tämäntyyppinen haaste on iso haaste yhteiskunnassa, en näe silloin, että voisimme puhua läpikotaisin hyvinvointiyhteiskunnasta. Tähän asiaan on tartuttava.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

Isovanhemmillä on myös tärkeä rooli. Heillä on tärkeä rooli oheiskasvattajina, ja vanhempien erottua isovanhempien tapaamisoikeutta tulee vahvistaa. Näkisin, että tämä on erittäin tärkeä asia.

Kaiken kaikkiaan eroperheen lapsen oikeus etävanhemman tapaamiseen ja suhteen ylläpitämiseen on turvattava monin tavoin.

Laadukasta koulutusta, kulttuuria ja liikuntaa kaikille. Ajattelen, että nuorten syrjäytyminen olisi estettävä kaikin keinoin, puuttumalla muun muassa yksinäisyyteen. On tärkeää, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus tukeutua ainakin yhteen turvalliseen vanhempaan, mieluummin niin, että heitä olisi useampia. Ajattelen myös ydinperhetä: jos vain lapsella on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä sen oman äidin ja isän yhteydessä, me tiedämme monista tutkimuksista, että se on erittäin tervetullut ja toivottava kehitys. — Jatkan varmasti seuraavassa puheenvuorossa vielä. Kiitos.

19.24 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus on erittäin perusteellinen ja laaja. Se sisältää paljon pohdintaa, analyysiä nykytilanteesta ja lähtee aika kaukaa etsimään perspektiiviä nykytilanteeseen.

Kaikki eduskuntapuolueet ovat nostaneet tulevien vaalien kärkiteemaksi lapset ja nuoret. Kuitenkin täällä asiaa käsittelemässä on tällä hetkellä alle kymmenen kansanedustajaa. Tämä on jotenkin surullista ja häpeällistä. Puolueiden ja eduskunnan puheet eivät ole uskottavia. Me emme ole uskottavia, kun näitä asioita täällä käsitellään ja emme ole paikalla niitä käsittelemässä. Suomessa on tällä hetkellä lapsiin ja nuoriin kohdistuvia vakavia tilanteita viikoittain, ja annamme mielellämme lausuntoja julkisuuteen, mutta nyt kun meillä on täällä mahdollisuus puhua tästä, lasten ja nuorten tulevaisuudesta, niin vain pieni osa eduskunnasta on paikalla. Yhdyn kyllä siihen paheksuntaan, että miksi tämä asia on päätetty ottaa tänne iltaan käsiteltäväksi. Ehkä se on ollut ajattelematonta ja tahaton virhe, mutta ikävää se kuitenkin on.

Arvoisa rouva puhemies! Kun tätä esitystä lukee, niin joutuu toteamaan, että tätä pitää useammankin kerran katsoa. Lainaus täältä kertomuksesta:

”Ensimmäistä kertaa annettavan lapsiasiainvaltuutetun kertomuksen tavoitteena on luoda eduskunnalle edellytyksiä Suomen kansallisen lapsipolitiikan rakentamiselle. Eduskunnan olisi tärkeää näyttää 100-vuotiaalle Suomelle, mille tavoitteille ja miten lasten kasvu- ja elinoloihin, kuten lapsen saamaan tukeen ja palveluihin, vaikuttaminen eli kansallinen lapsipolitiikka rakentuu. Toivon, että eduskunta kiinnittää ensivaiheessa erityisen tarkkaa huomiota kansallisen lapsipolitiikan edellytysten rakentamiselle.

Tässä kertomuksessa arvioidaan myös ensimmäistä kertaa systemaattisesti Suomen lainsäädännön suhdetta vuonna 1991 maassamme osaksi kansallista lainsäädäntöä tulleen Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Kaikkien eduskuntaryhmien kesken tulisi hyväksyä lähtökohta, että lapsuus luo jokaiselle ihmiselle perustan kaikelle myöhemmälle kehitykselle. Mitä lapsuudessa jää tavoittamatta, kertautuu myöhemmin aikuisuudessa. Mitä lapsuudessa saavutetaan, kertautuu moninkertaisena hyvänä sekä yksilölle että yhteiskunnalle. Lapsuuden arvo on sekä tässä ja nyt että tuolla tulevaisuudessa. Lapsuuteen ovat kietoutuneina yhteen nykyhetki ja tulevaisuus voimallisimmalla tavalla kaikista ihmisen kasvu- ja kehitysvaiheista.”

Lapsiasiainvaltuutettu vetoaa eduskuntaan siinä, että se konkretisoisi, toisi suoraan lakiin käytännön esityksiä, joiden kautta lasten olo voisi parantua. Hän tekee monia tärkeitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

havaintoja ainutkertaiseen aikaan ihmisen elämässä, joka todellakin näkyy vanhuusikään saakka.

Valitettavaa on, että 20 vuoden ajan eriarvoisuus yhteiskunnassa on lisääntynyt. Yksinhooltajien asema on heikentynyt. Tänä päivänä yksinhooltaja lähtee töihin jo 6—7 aikaan, vie lapset tarhaan mennessänsä ja menee iltapäivällä toiseen työhön ja hakee lapset 7—8 aikaan tarhasta. Ja sittenkin vielä tämän lisäksi ajoittain he joutuvat hakemaan leipäjonosta leipää lapsillensa. Tämä asia on kaikkien poliittisten päättäjien tiedossa. Tämä on meillä nähtävissä lehdistä, uutisista, tutkimuksissa, mutta jotenkin onnistumme ohittamaan nämä asiat vaalikausi kerrallaan.

Toivoisin, arvoisa puhemies, että tämä lapsiasiainvaltuutetun kertomus toimisi herättäjänä meille ja saisi aikaan sen — minkälainen koostumus sitten meillä täällä seuraavalla kaudella on — että otettaisiin todella, niin kuin täällä jotkut ovat jo esittäneet, kärkihankkeeksi lasten ja nuorten tilanne ja näiden konkreettisten asioiden toteuttaminen, joita meillä on runsaasti.

Arvoisa puhemies! Eräs kohta, jota olen ihmetellyt tässä lapsiasiainvaltuutettu Kurttilan teoksessa, on jotenkin tämä hänen huomionsa ja erityinen tarpeensa kiinnittää huomiota seurakuntien antamaan lapsi- ja perhetyöhön ja että sitä tulisi jotenkin aivan erityisellä tavalla valvoa ja asettaa siihen jonkinlainen valvontakomitea. Edustaja Niikko hyvin tätä kuvasi. Mutta minä ihmettelen tätä asetelmaa, että onko tosiaan niin, että täällä satoja vuosia toimineet seurakunnat tekisivät lapsi- ja nuorisotyötä jotenkin niin huonosti ja puutteellisesti tai että se olisi tämän yhteiskunnan suurimpia uhkia, minkälaista lapsi- ja nuorisotyötä seurakunnat tekevät. Minulla on sellainen käsitys tästä asiasta, että monessa kunnassa ei lapsi- ja perhetyö onnistuisi ilman sitä rakentavaa ja huippuosaamiseen perustuvaa lapsi- ja nuorisotyötä, jota seurakunnat tekevät. Ehkä Tuomas Kurttila lapsiasiainvaltuutettuna voisi tätä asiaa ja lausumaansa ja näkemystään hieman pohtia tarkemmin. Jos meillä joissakin seurakunnissa on ollut vaikeuksia ja edesottamuksia, [Puhemies koputtaa] se ei todellakaan tarkoita sitä, että seurakuntien lapsi- ja perhetyö olisi jotenkin erityisen valvonnan syy ja sille olisi joku erityinen aihe.

19.32 Mika Niikko ps: Arvoisa rouva puhemies! Aluksi edustaja Tanukselle ja edustaja Saloselle totean, että lapsiasiainvaltuutettu antaa vuosittain valtioneuvostolle kertomuksen toiminnastaan, ja tämä on tapahtunut jo vuodesta 2015 lähtien. Tämä on ensimmäinen kertomus suoraan eduskunnalle. Valtioneuvoston kertomushan on tullut muun muassa työ- ja tasa-arvovaliokunnan kautta tiedoksi joskus tänne taloon. Tämä on ensimmäinen tänne oleva esitys — näin on — mutta näitä aikaisempia kertomuksia olen lukenut, ja siellä on ollut hyviä kannanottoja ennenkin: esimerkiksi viime vuonna otettiin huoleksi ”köyhyydellä ei leikitä” — se oli teemana — ja vuonna 2017 ”onko lapsella oikeusturvaa?”. Nämä kertomukset ovat kyllä erittäin arvokkaita meidän työmme tueksi.

Mutta, arvoisa puhemies, haluaisin nostaa erään tärkeän asian tässä vielä, mistä aikaisemmin en kerennyt puhua. Nimittäin olen hiukan huolissani siitä, että lapsiasiainvaltuutettu nostaa esille täällä tämän transsukupuolisia koskevan sääntelyn uudistamisen tarpeen siltä näkökannalta, että lapsilla pitäisi olla itsemääräämisoikeus omaan kehoonsa näiden korjaushoitojen ja hoitotoimenpiteiden osalta. Täällä nimittäin sanotaan, että ”transsukupuolisia koskevaa sääntelyä on yritetty uudistaa pitkään” ja ”lainsäädäntö olisi saatettava mahdollisimman pikaisesti tasolle, joka varmistaa lapsen oikeuksien toteutumisen ja eri-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

tyisesti lapsen itsemääräämisoikeuden omasta kehostaan”. Tämä on se niin sanottu translaki, mitä ovat tämänkin vaalikauden aikana monet vasemman puolen puolueet vaatineet, ja seksuaalista tasa-arvoa ajavat järjestöt ovat vaatineet translain ulottumista myös lapsiin. Ikäväkseni olen havainnut sen, että sekin on nielaistu tuosta vain sisuksiin sen enempää tutkimatta, koska moni kansanedustaja on sitä translakia kannattamassa ja monet puolueet ovat puhuneet, että ensi vaalikaudella se pitää ajaa eteenpäin.

Koska itse en ole lääkäri ja minua te ette kuitenkaan usko, minun täytyy turvautua jonkin toisen nimen taakse, ja kun nopeasti katsoin vain tuosta Googlelta, löysin tämmöisessä Alma Talentin julkaisussa 16.2.2018 olleen haastattelun, TAYSin nuorisopsykiatrian ylilääkärin Riittakerttu Kaltiala-Heinon kommentteja. Muutama havainto täältä, jotka ovat ihan tämmöistä perusmaalaisjärkeä olevia asioita:

Täällä mainitaan, että ”suuri osa identiteettitutkimuksiin hakeutuvista on tyttöjä, joilla on pitkäaikaisia psykiatrisia ongelmia ja monenlaisia kehityksellisiä vaikeuksia”. Sen lisäksi hän mainitsee, että tämä ilmiö tulee esille erityisesti yläasteikäisillä ja erityisesti tyttöillä melko äkillisesti ja siitä ei ole minkäänlaista tutkimustietoa, miksi näin on päässyt käymään. Hän mainitsee myös, että lääkäreillä on edessään tulevaisuudessa iso eettinen ongelma tai kysymys siinä mielessä, että ”jos on laaja-alaisia psykiatrisia ongelmia ja vaikea identiteettihämmennys menossa, pitääkö siinä tilanteessa hoitaa kiireellisiä asioita ensin ja palata myöhemmin sukupuoli-identiteettiasiaan, jos se on edelleen ajankohtainen”. Elikkä hän suoraan mainitsee sen, että pitäisi hoitaa tätä identiteettihämmennystä ennemmin kuin pyrkiä suoraan sukupuoli-identiteettiasian korjaamisprosessiin.

Perusteluina hänen kommentteissaan on se, että esimerkiksi vuonna 2017 sukupuoli-identiteettitutkimuksiin hakeutui lähes 800 henkilöä ja heistä yli 200 oli alaikäisiä lapsia ja tämä kasvu on ollut hurjan suurta, nimittäin vuonna 2016 tutkimuksiin hakeutuneiden nuorten määrä oli neljä kertaa pienempi, elikkä se on nelinkertaistunut nytten muutamassa vuodessa tai itse asiassa reilussa vuodessa. Sitten jos kerran kaikista identiteettitutkimuksiin hakeutuvista kolmasosa on alaikäisiä, niin onhan tämä iso kysymys tässä yhteiskunnassa. Mistä tulee tämmöinen äkillinen tarve todeta, että pitää päästä tällaisia asioita pohtimaan, kun on vasta puberteetti-ikä tulossa ja seksuaalinen identiteetti muodostumassa?

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni yhteiskunnan asenneilmapiirin ei tule ylen määrin rohkaista lapsia sukupuolenkorjaushoitoihin aikana, jolloin seksuaali-identiteetti on vasta kehityksessä. Soisin, että tämä olisi meillä kaikilla yhteinen linja, nimittäin ei tämmöistä peruuttamatonta prosessia pidä aloittaa lapsen elämässä, kun ei vielä kaikkia asioita lapsi ja nuori itsekään tiedä elämässään, mitä hän haluaa ja mitä hän on.

Arvoisa puhemies! Sitten on tärkeä havainto myös se, että neljällä viidesosalla lapsuuden identifioituminen vastakkaiseen sukupuoleen katoaa puberteetissa eli puberteetti-iässä, elikkä neljällä viidestä se häviää sitten, elikkä tämä on tämmöinen poismenevä ilmiö useimpien kohdalla.

Nämä johtavan ylilääkärin havainnot ovat mielestäni niin tärkeitä, että ihmettelen, ettei lapsiasiainvaltuutettu sen enempää puolusta lapsia myös niin, ettei heitä ruveta väärällä tavalla tässä yhteiskunnassa ohjaamaan sellaisten asioiden äärelle, mistä ei ole välttämättä paluuta lainkaan.

Siinä mielessä, arvoisa puhemies, toivon, että ensi vaalikaudella näissä asioissa kuitenkin myös semmoinen herkkyyys ja maalaisjärki seuraisivat keskusteluissa, että me emme lapsia sekoittaisi aikuisten asioihin tältä osin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

19.39 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Niikolle ensin toteaisin, että täällä on monesti todettu, että tämä oli ensimmäinen laatuaan, niin ettei pidä nyt sotkea. Tämä on nyt todellakin aika merkittävää. Nimenomaan on aikanaan päätetty, kun lapsiasiainvaltuutetun toimi Suomeen perustettiin, että kerran neljässä vuodessa tämmöinen kertomus tehdään, ja tämä on ensimmäinen kerta, kun se on tehty. Ja senkin takia tätä keskustelua tänne saliin olisi kaivattu, että mitä tältä kertomukselta jatkossa toivomme, odotamme ja niin edelleen, joten nyt se jää tavallaan käymättä. Siitä ei voi salissa olevia henkilöitä syyttää, mutta on hyvä vain jo todeta ehkä tuleville historiankirjoittajillekin, että onhan tämä nyt todella erikoinen tilanne, suorastaan vähän hämmentävä.

Arvoisa puhemies! Halusin itse asiassa toisen puheenvuoron nimenomaan kiinnittääkseni huomiota tähän nyt edustaja Niikonkin nostamaan yhteen yksittäiseen pieneen ryhmään, nimittäin translapsiin ja -nuoriin. Koska tämä ryhmä oli noussut esiin, me kuulimme sivistysvaliokunnassa osana käsittelyä Translasten ja -nuorten perheet -yhdistystä, ja heidän lausunnostaan poimin nyt vain kolme seikkaa ihan tietopohjaa tänne lisäämään:

Ensimmäisenä, Kouluterveyskysely 2017:n, uusimman kouluterveyskyselyn, mukaan Suomessa noin 5,5 prosenttia nuorista miettii sukupuoltaan ja heistä noin 1,6 prosenttia on transnuoria, muut siis joko sukupuoltaan pohtivia tai muunsukupuolisia. Nämä luvut ovat linjassa moniin ulkomaisiin tutkimuksiin.

Toisena, tässä samassa lausunnossa todetaan, että Irlanti katolisena maana saattoi voimaan varsin edistyksellisen translain, siis ihmisoikeudet tunnustavan translain — tämä meidän translakiuudistuksemme todella kipeä uudistamistarvehan liittyy ihmisoikeuksiin — ja siellä ilmapiiri muuttui hyvin nopeasti paljon myönteisempään suuntaan ja transihmisten kiusaaminen on merkittävästi vähentynyt.

Kolmantena, tässä lausunnossahan — ehkä edustaja Niikollekin ihan tietona — he eivät aja sitä, että lapset tai nuoret päättäisivät sukupuolikorjauksista vaan esimerkiksi tämmöisistä blokkerihoidoista, jotka siirtävät murrosikää, ja tähän taas kerran on lääketieteellisiä tutkimuksia. Muualla Länsi-Euroopassa toimitaan aika toisella tavalla kuin Suomessa tällä hetkellä.

Täällä on hirveän pieni joukko. Mutta täytyy sanoa, että tämä kuuleminen, joka meillä oli, oli yksi koskettavimpia, mitä valiokunnassa on ollut, ja olisin sen takia kauhean herkkä siinä, että kun me lähdemme mestaroimaan täällä, mikä on totta tai ei, niin ainakin tämä kouluterveyskysely varmaan kannattaa tässä tunnistaa aineistoksi. — Kiitos.

19.41 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Lapsiasiainvaltuutetun eduskunnalle antama kertomus on laaja ja hyvinkin tervetullut katsaus lasten ja nuorten asemasta tämän päivän Suomessa. Tähän kertomukseen sisältyy lukuisia hyviä uusia näkökulmia ja avauksia. Valitettavasti sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ole kuitenkaan sisällyttänyt tähän mietintöönsä hallitusta velvoittavia lausumaehdotuksia, joita esimerkiksi sivistysvaliokunta on antamassaan lausunnossa esittänyt. Näihin lausumaehdotuksiin olisi sisällyttävä muun muassa nollatoleranssi kiusaamiseen ja tosiasiallisten mahdollisuuksien tarjoaminen siihen, että kaikilla lapsilla olisi jatkossa vähintään yksi harrastus. Tämänkaltaiset toimet olisivat tärkeitä syrjäytymisen ennalta ehkäisemiseksi, ja mielestämme nämä ja monet muut toimenpideehdotukset olisikin tullut kirjata selkeästi ja valtioneuvostoa velvoittavasti valiokunnan mietintöön.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset kiinnittävät erityistä huomiota siihen, että koulu-kiusaaminen on erittäin vakava ongelma ja sitä esiintyy yhä uusissa muodoissa. Kiusaami-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

nen johtaa tutkimustulostenkin valossa usein vakaviin sosiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin sekä lisää syrjäytymisriskiä, jos siihen ei puututa tarpeeksi tehokkaasti ja riittävän ajoissa. Vaikuttavaan ennalta ehkäisevään työhön ja varhaiseen puuttumiseen on panostettava, jotta kiusaamista saadaan vähennettyä. Yhtenä uutena ja tehokkaana keinona perussuomalaiset ovat esittäneet koulurauha-asiamiehen viran perustamista.

Lisäksi perussuomalaiset katsovat, että lasten kasvatusvastuu kuuluu ensisijaisesti aina kodille, mutta myös esimerkiksi kouluilla on siinä tietty vastuunsa. Yhteiskunnassamme esiintyy koko ajan enemmän häiriökäyttäytymistä, ja meidän on huolehdittava, että oppimisen ja kasvamisen edellytykset eivät murene. Tämä edellyttää, että perheiden mahdollisuuksia toimia ja tehdä päätöksiä omista lähtökohdistaan korostetaan ja vahvistetaan laisäädännöllisin keinoin. Tämä koskee lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamista, mistä esimerkkinä voisi olla vaikkapa lapsivähennyksen palauttaminen. Tähän asiaan tulee palata viimeistään seuraavissa hallitusneuvotteluissa.

Arvoisa puhemies! Edustaja Niikko toi aiemmin esille lapsiasiavaltuutetun kertomuksen sivulla 162 olevan huomautuksen, jonka mukaan tulee pohtia lapsiin kohdistuneista seksuaalirikoksista annettujen rangaistusten tasoa verrattuna teon vakavuuteen. Tässä todetaan: ”On tärkeää tehdä jatkuvaa arviointia siitä, ovatko tuomitut rangaistukset oikeudenmukaisia suhteessa teon vakavuuteen ja vahingollisuuteen. Lapsiin kohdistuvissa rikoksissa tulee lähtökohtana olla, että teko on aina vahingollinen lapselle.” Tähän lapsiasiavaltuutetun näkemykseen on kyllä helppo yhtyä. Tulkitsen niin, että hän pitää tuomioita liian lievinä.

Arvoisa puhemies! Valitettavasti viime päivinä on tullut julki useita erittäin kuvottavia alaikäisiin kohdistuneita seksuaalirikoksia. Hallituksen on puututtava tähän asiaan pikaisesti ja erittäin tiukasti. Hallitus on tuonut viime syksynä eduskuntaan lakiehdotuksen, jolla lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistus korotettaisiin 4 vuodesta 6 vuoteen vankeutta. Sinänsä tähän hallituksen oikeansuuntaiseen esitykseen liittyy kuitenkin se vakava ongelma, että nykyistäkin rangaistusmaksimia käytetään erittäin harvoin. Perussuomalaiset ovat jo siksikin pitäneet erittäin tärkeänä sitä, että myös seksuaalirikosten rangaistusminimejä korotetaan tuntuvasti. Tänäpäin pitämässään kriisikokouksessa eduskuntaryhmien puheenjohtajat ovat onneksi päättäneet viedä tätä perussuomalaisten varsin kauan esillä pitämää ehdotusta ripeästi eteenpäin [Mika Niikko: Vihdoinkin!] koskien törkeiden lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistuksia. Tosiaan tätä rangaistusminimien nostoa on tarkoitus viedä eteenpäin vielä tämän eduskuntakauden lopun aikana, siis seuraavan kahden kuukauden kuluessa. Tänäpäin eduskuntaryhmien puheenjohtajien tekemä päätös on erittäin tärkeä ja kannatettava, mutta perussuomalaiset vaativat lisäksi, että rangaistusasteikon minimiä tosiaan korotetaan tuntuvasti, ei pelkästään näennäisesti. Lisäksi vaadimme minimirangaistusten korottamista muidenkin lapsiin kohdistuneiden rikosten osalta.

Arvoisa puhemies! Yhteiskunnan tulee antaa selkeä viesti siitä, että kyseiset rikokset eivät ole hyväksyttävissä millään muotoa. Lasten tulee voida kokea olevansa turvassa, ja meidän päättäjien on tehtävä kaikki voitavamme sen eteen, että turvallisuus toteutuu myös käytännössä.

19.47 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämä on ollut oikein hyvää keskustelua, ja olen kyllä edelleenkin pahoillani siitä, että meitä edustajia on täällä kovin vähän. Kun puhumme lapsista ja nuorista, niin mehän puhumme silloin tulevaisuudesta. Kuuntelin edustaja Elovaaran puheenvuoroa suurella mielenkiinnolla, ja minun mielestäni

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

hänen analyysinsä siitä, mistä tämä tilanne johtuu, oli kyllä mielenkiintoinen ja ajatuksia herättävä. Hänellä oli myöskin oikein hyviä ja mielenkiintoisia ratkaisuehdotuksia.

Tuntuu, etteivät ihmiskeskeiset asiat ole niin tärkeitä kuin esimerkiksi markkinoiden toiminta. Nykyisin taidetaan useammin kysyä, miten markkinat voivat, kuin että kysyttäisiin, miten ihmiset, lapset tai nuoret voivat. Ja ristiriitatilanteissa markkinat voittavat aina, siltä ainakin tuntuu. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa keskustelimme tässä yhteydessä myöskin työelämän kehittämisestä, ja tässä keskustelussa tuli esille myöskin, että työelämässä lasten tarpeet jäävät kyllä kovin usein toissijaisiksi. Työelämää koskevat lakiesitykset eivät useinkaan huomioi lasten ja perheiden tarpeita. Markkinoiden toiminta on tässäkin asiassa tärkeämpää. Miksi sitten näin on? Siis en ole missään mielessä markkinavastainen, mutta kysymys on arvoista ja prioriteeteista eli asioiden tärkeysjärjestykseen laittamisesta.

Arvoisa puhemies! Sektorikohtaisuus sekä kunnissa että ministeriöissä on myös yksi ongelman aiheuttaja. Lasten ja nuorten asiat pitäisi katsoa kokonaisuutena, ja siksi esittämäni ilmiöpohjainen budjetointi olisi kyllä testaamisen arvoinen asia.

Ja sitten vielä edustaja Elovaaran esille nostama ongelma. Olen samaa mieltä näistä hankkeista. Hankerahoitukset estävät usein pitkäkestoisen kehittämisen, ja usein — tai ei nyt usein mutta monta kertaa — olen tavannut kyllä semmoisen hankkeen, jossa on myöskin ihan epäeettisiä puolia. Eli hanke voi olla vaikka kuinka hyvä, mutta sen loppuessa rahoitus loppuu ja hankkeessa mukana olleet jäävät tyhjän päälle, kun toiminta sitten loppuu. Jopa lasten ja nuorten kohdalla on tapahtunut tällaisia valitettavia asioita. Näin ei saisi ikinä käydä.

Ja ihan lopuksi, arvoisa puhemies, haluaisin korostaa sitä, että me tarvitsisimme tavallisen talousajattelun rinnalle nyt kipeästi hyvinvointitaloutta ja bruttokansantuotemittarin rinnalle tarvitsisimme kyllä nyt hyvinvointimittareita, joissa voitaisiin huomioida nykyistä paremmin myöskin lasten ja nuorten hyvinvointi.

19.50 Sari Tanus kd: Arvoisa rouva puhemies! Olin ajatellut puhua vähän eri asioista, mutta nuo edelliset hyvät puheenvuorot veivät omia ajatuksiani vähän toiseen suuntaan, joten lähden tämän puheenvuoroni aluksi liikkeelle toteamalla, että lapsille ja nuorille pitäisi ja pitää turvata kasvu- ja kehitysrauha ja -ympäristö kaikilla osa-alueilla, kasvu- ja kehitysrauha ja turvallinen ympäristö kasvulle ja kehitykselle silloin, kun me ajattelemme kotia, kun me ajattelemme koulua ja kouluympäristöä, ja silloin, kun me ajattelemme muuta kaupunkiympäristöä. Kaikkeen siihen, mikä rikkoo tällaista, pitää meidän aikuisten ja yhteiskunnan puuttua viiveettä. Niin kuin ovat muun muassa edustaja Savion hyvässä puheenvuorossa tulleet esiin ja laajalti mediassa nämä Oulun ja Helsinginkin tapaukset seksuaalisesta hyväksikäytöstä, raiskauksista ja niin edelleen, sehän on tietysti ääriesimerkki siitä, kuinka olemme epäonnistuneet suojelemaan lapsiamme ja nuoriamme ja he ovat joutuneet tällaisen kohteeksi.

Me kristillisdemokraatit olemme olleet sitä mieltä ja itse, kun olen naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri ja olen tavannut näitä potilaita ja heidän vanhempiaan pitkin vuosia, voi sanoa, vuosikymmeniä, että kannatamme kyllä lämpimästi sitä ja olen pitkään puhunut siitä, että rangaistuksia seksuaalirikoksiin liittyen kautta linjan tarvitsee kiristää — eikä vain rangaistuksia kiristää, vaan olisi ja on huolehdittava siitä, että nämä rikokset tutkitaan mahdollisimman nopeasti, niin että oikeuslaitoksessa, poliisilaitoksessa ei tule viiveitä, vaan nämä tapaukset tutkitaan mahdollisimman nopeasti ja saadaan päätökset. Tie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

tysti tässä tilanteessa on sanottava, että paitsi että meidän pitää paremmin suojella lapsiamme ja nuoriamme tällaisilta tilanteilta, niin jos sellainen on päässyt, niin kuin nyt, ikävästi lisääntyvässä määrin tapahtumaan, niin on viiveettä osoitettava riittävästi resursseja siihen, että lapset ja nuoret ja heidän läheisensä pääsevät läpikäymään näitä karmeita tapah-tumia. Vaikka elämä ei lopu, niin kuin valitettavasti jollakin nuorella itsemurhan kautta hil-jakkoin on tapahtunut, niin monen lapsen ja nuoren, jotka ovat joutuneet seksuaalisen vä-kivallan kohteeksi, tärkeän elämän osa-alueen se on pilannut kokonaan, niin kuin jotkut ovat kuvanneet, että he kokevat, että he ovat eläviä mutta kuitenkin kuolleita. Jos päästään edes pitkällisen terapian kautta siihen, että seksuaalisuuden tärkeällä elämänalueella he pääsisivät jollakin tavoin normaaleihin toimintoihin, puhumattakaan nauttimaan tästä elä-män osa-alueesta, niin siihen on monta kertaa pitkä pitkä tie, eikä se kaikilla onnistu lain-kaan.

Sitten mitä tulee lasten ja nuorten kasvu- ja kehitysrauhaan myös seksuaalisella osa-alueella, niin haluaisin kiinnittää kyllä huomiota kouluympäristöön ja siihen, minkälaisia luennoitsijoita koulussa on viime vuosina käynyt. Tämä lähenee nyt translakiesityksiä. Edustaja Torsti käytti tähän liittyen puheenvuoron ja edustaja Niikko aiemmin.

Lapset ja nuoret, blokkerihoidot: Näen, että se on lasten ihmisoikeuksien rikkomista. [Mika Niikko: Juuri näin!] Meille on jotenkin tullut ihmeellinen ideologia tänne, ikään kuin jotkut lapset olisivat syntyneet väärään kehoon. Se on kaukaa tullutta ideologiaa, ja kun niitä ikään kuin tutkimustuloksia tarkemmin analysoidaan, niin ne eivät kyllä tieteel-lisen tutkimuksen perusteita moniltakaan osilta täytä. Lapset ja nuoret kasvavat ja kehitty-vät, ja murrosikä on tässä kehitysprosessissa erittäin tärkeä vaihe, ja näen, että se on lasten ihmisoikeuksien rikkomista, jos me alamme blokkerihoidoilla estämään normaalin kasvun ja kehityksen lapsilla ja nuorilla, puhumattakaan siitä, että kun käytämme tällaisia hormo-nihoitoja, niin nehan vaikuttavat esimerkiksi lasten aivojen kehittymiseen. Monella tapaa ne estävät eri aivolohkojen normaalin kehittymisen. Kuka ottaa vastuun siitä, että me ri-komme tällä tavalla — tai joku yrittää tuoda tällaisia hoitoja meidän yhteiskuntaan? Las-ten ja nuorten aivojen kehitys jatkuu sinne 25-vuotiaaksi, jopa 30-vuotiaaksi asti. Kun aja-tellaan näitäkin nuoria, jotka kokevat ristiriitaa kehonsa ja sukupuoli- tai seksuaali-identi-teettinsä välillä, niin 80—95 prosenttia tästä identiteettiristiriidasta häviää, kun päästään aikuisikään ja aikuisuuteen.

Sillä tavalla ajattelen kyllä, että meidän aikuisten tehtävä on antaa kasvu- ja kehitysräu-ha, jotta lapset ja nuoret voivat käydä turvallisesti nämä vaiheensa läpi. Meidän tulee antaa heille tilaa kyseenalaistaa, kapinoida ja esittää kaikkia niitä epäilyjä, mitä heillä on, mutta meidän tulee olla turvallisina vanhempina, turvallisina aikuisina ja auttaa lapsia ja nuoria läpi kehitysvaiheiden. Sitten kun ollaan siellä aikuisiässä, niin jos edelleenkin on ristiriito-ja, niin tokihan nämä täytyy käydä huolella läpi, käydä huolella läpi, mistä minkäkinlainen tuntemus, ajatus ja ristiriita johtuu. Valitettavan usein sieltä löytyy hyvin rikkonaista taus-taa, kokemuksia tai laiminlyöntejä, jotka täytyy käydä läpi. Kaikki tämä jää piiloon ja var-joon, jos siinä aikuiset rupeavat mestaroimaan liian aikaisin.

Translakiin liittyen en ole tavannut yhden ainutta transprosessin läpikäynyttä aikuista, joka kannattaisi tätä translakia, mikä nyt on. Olen tavannut transihmisiä ja ollut heidän kanssaan tekemisissä 80-luvulta lähtien. Yksikään ei ole sanonut, että olisi hyvä asia, että poistetaan ikäraja. Yksikään ei ole sanonut, että olisi hyvä, että omalla ilmoituksella saisi muuttaa sukupuolensa. Eikä yksikään ole sanonut sitä, että on hyvä lähteä sterilisaatioita tekemään. On tärkeää antaa riittävästi aikaa pohdinnoille oman elämän ja identiteetin,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

oman elämänhistorian läpikäymiselle ja antaa apua ja tukea niihin prosesseihin, joissa tarvitaan.

Viime vuosina, kolmen viime vuoden aikana, lähetteen määrä nuorisopsykiatrian poliklinikoille on todella kymmeniä prosentteja lisääntynyt, mitä lääkäritkin ihmettelevät. Mitä tänä aikana on tapahtunut? Mitä ihmeellistä on tapahtunut Suomessa kolmen viime vuoden aikana? [Puhemies koputtaa] Ainut, mikä on tapahtunut, on, että meillä ovat Seta ja Seta-mieliset kulkeneet kouluissa luennoimassa. [Puhemies: Aika!] Jokainen saa itse olevinaan päättää sukupuolensa. Ainut, mitä tänä aikana on tapahtunut, on, että media on saanut tilaa ja on markkinoinut tätä, [Puhemies koputtaa] että omalla ajatuksella, päätöksellä voisi itse valita sukupuolensa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Edustaja, aika on ylittynyt kohta minuutilla.

Arvoisa rouva puhemies! Sanon vain tässä loppuun: sukupuoli on niin paljon syvempi, arvokkaampi ja monimuotoisempi kuin se, että omalla ajatuksella sitä lähdetäisiin muuttamaan. Tästä voidaan puhua pitkään. Mutta todellakin minä toivon, että me arvostamme meidän nuoria ja lapsia, heidän kehoaan, [Puhemies koputtaa] heidän sukupuoltaan, [Puhemies: Aika!] niitä kahta sukupuolta ja seksuaalisuutta paljon enemmän kuin mikä tämä keskustelun taso on ollut esimerkiksi translakiin liittyen.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Olen pahoillani, että joudun muistuttamaan täällä ajasta, mutta nämä ovat yhdessä sovittuja pelisääntöjä, joten yritetään pitää niistä kiinni.

19.59 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on nyt menty hyvin herälle alueelle, kun puhutaan lapsesta ja hänen seksuaalisuudestaan ja sitten vielä sukupuolesta ja sukupuoli-identiteetistä. En ole tämän aiheen asiantuntija mutta jotenkin olen tähän ikään mennessä ymmärtänyt, että seksuaalisuus on jotain niin kaunista ja hienoa, että sen tulisi antaa rauhassa kehittyä niin kuin Luoja on sen alun perin ajatellut. Ja kun meillä Opetushallituksenkin toimesta on tuotettu tällainen Tasa-arvotyö on taitolaji -opas, jonka pohjalta sitten kouluissa lapsille aletaan jo alaikäisinä, siis alle 12-vuotiaina, antamaan seksuaalikasvatusta, laitetaan heidät pohtimaan, ovatko he miehiä, naisia, tyttöjä vai poikia, niin pidän sitä melkein jo seksuaalisena häirintänä. Kyllä pitäisi antaa lapsen aivan rauhassa innostua itsestään, omasta kehostaan ja löytää ne asiat sitten, kun aika on. Ei sinne ole minusta hyvä mennä liian aikaisin peukaloimaan. Eräs äiti tässä hiljattain soitti, kun hänen tyttärensä oli tullut kotiin koulusta ja itki eteisessä ja sanoi, että äiti, mikä minä olen, kun opettaja sanoi, että en ehkä olekaan tyttö. Kyllä minä jään pohtimaan tässä, että olemmeko me nyt menossa johonkin semmoiseen suuntaan, jonka vaurioita sitten myöhemmin saamme korjata.

Arvoisa puhemies! Nostan täältä minusta aivan loistavasta lapsiasiainvaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle nyt sitten aivan toisen aiheen, joka liittyy vammaislainsäädäntöön. Täällä sivulla 191 käydään läpi vammaislainsäädäntöä, ja tämä on yksi sellainen alue, jossa meillä on aivan valtavasti kiinni otettavaa. Meillä on kohtalaisen tarkka vammaislaki vammaispalveluista ja siihen liittyvistä monipuolisista oheispalveluista, mutta vain harva kunta toteuttaa niitä. Meillä on kasvavassa määrin oikeusjuttuja, valituksia oikeusasiamiehelle, oikeuskanslerille, jotka kaikki liittyvät vammaispalveluihin, ja minusta lapsiasiain-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

valtuutettu kiinnittää tässä nyt hyvin laajasti ja oikein huomiota siihen, että ei pitäisi näitä asioita asettaa talouden alttarille, vaan näille ihmisille pitäisi antaa ihmisarvo ja hoitaa heitä yhdenvertaisesti niin kuin hoidetaan terveitäkin ihmisiä, joilla ei jotain fyysistä puutetta ole. Toivon, että tähänkin asiaan sitten eduskunnassa löytyisi laajempaa keskustelua ja toimenpiteitä.

20.02 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Tapasin eilen henkilön, joka on päiväkodissa töissä. Hän sanoi, että hänen luokseen tuli pieni poika, kyynelleet silmissä kysyi: ”Olenko minä poika?” Minua järkytti tämä — ja tietysti tätä tuolla päiväkodissa työskentelevää ihmistä myös. Hän sanoi: ”Kyllä sinä olet poika.”

Tämä kertoo siitä, kuinka järkyttävä tilanne meillä on, että meidän pienet lapset elävät siinä tilanteessa, että heille jaetaan sellaista tietoa eri puolilta kaikin mahdollisin tavoin, että he eivät olekaan tyttöjä tai poikia. Tämä on järkyttävää, että tällainen on meillä tilanne tänä päivänä. Herättää, hyvät ystävät, ja ottakaa vastuuta näistä meidän lapsista. Heistä tulee vaikeasti hoidettavia potilaita, jos heidän lapsuutensa tällaisilla pelotteluilla pilataan.

Arvoisa puhemies! Toinen kysymys, mikä tässä keskustelussa on tullut esille, herää siitä, että todellakin lapsiasiainvaltuutettu nostaa kristilliset seurakunnat tikunnokkaan ja vaatii niiden lapsityölle erillistä valvontaa. Kysyn: ovatko edustajat ja ovatko eduskuntaryhmät — keskusta, muut täällä nyt eivät ole, sosiaalidemokraatteja on ja vihreä — todella sitä mieltä, että seurakunnat tekevät niin vaarallista työtä, että sitä pitää valvoa erikseen, niin kuin lapsiasiainvaltuutettu antaa ymmärtää? [Mika Niikko: On käsittämätöntä!] — Aivan käsittämätöntä. — Tiedämme sen, että kristillinen kirkko, seurakunnat ovat ne, jotka aloittivat Suomessa kansan sivistämisen eli koulun, koululaitoksen, terveydenhuollon, sairaanhoidon ja diakonian, sosiaaliavustukset ja sosiaalityön. Kaikki ne alkoivat seurakuntien, kristillisten järjestöjen ja toimijoiden rakkaudesta lapsia ja tätä kansaa kohtaan. Vasta myöhemmin, kauan myöhemmin, kunnat ottivat nämä tehtävät, ja ne ovat nyt kunnilla, mutta ne ovat erityisesti tuolla maaseudulla mutta vielä tänä päivänä myös kaupungeissa seurakunnat, jotka ovat vahvasti mukana tässä terveessä kasvatustyössä. Sille pitää antaa kaikki tuki eikä heittää tällaisia varjoja. Voisin luetella järjestöjä, jotka ehkä ovat kyseenalaisia lasten kasvattajia, mutta en niitä halua nostaa esiin. Mutta puolustan kristillistä kasvatusta lapsille. [Puhemies koputtaa] Sitä pitää suosia eikä painaa alas.

20.06 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Täällä on erittäin hyviä puheenvuoroja kuultu nimenomaan lasten oikeuksista ja lasten kehityksestä ja siitä, miten heidän maailmaansa pyritään sotkemaan erilaisilla ajatuksilla. Olen hiukan huolissani niistä vaatimuksista, joita lasten maailmaan esitetään jatkuvasti, että heissä on joku vika, jos he eivät pääse esimerkiksi tällaisiin blokkerihoitoihin, kuten edustaja Torsti sosiaalidemokraateista haluaisi tällaista kehitystä tähän yhteiskuntaan. Vaatimukset ja pelottelut siitä, että pitää saada paljon enemmän aikaiseksi seksuaalivähemmistöjärjestöjen toimesta, jopa lasten maailmaan, jotta transihmisten kiusaaminen vähentyisi, kuten mainitsitte, että Irlannissa on vähentynyt — tällaiset prosentit ja tilastot näistä ihmisistä ja muista määristä, yleensä nämä tilastot, kun lähdetään tutkimaan, eivät ole kovin todenperäisiä, ainakaan Suomessa tehdyt tutkimukset eivät ole olleet tähän saakka.

Mutta jos te ette usko nytten edustaja Tanusta, joka erittäin hyvän puheenvuoron piti tästä blokkerihoidosta, niin myös Taysin nuorisopsykiatrian ylilääkäri Kaltiala-Heino itse mainitsi, että hänen mukaansa varhaisen, puberteettia jarruttamalla aloitetun hormonaali-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

sen intervention riskeistä ei tiedetä tarpeeksi. Lisäksi hän muistuttaa, että sukupuolihormonin erittyminen tai erittymättä jättäminen vaikuttaa myös aivoihin ja ajatteluun. Ja hän mainitsee näin: ”Koko kysymys siitä, saako transnuori blokkerihoitoa, on väärä, koska iso osa tutkittavista ei ole sellaisia, joille hoito on suunniteltu.”

Arvoisa puhemies! Kuten aikaisemminkin mainitsin, lapsuuden identifioituminen vastakkaiseen sukupuoleen katoaa neljällä viidestä, joten tämä on ohimenevä puberteettiin ja seksuaalisuuteen liittyvä kehitys, ja nyt tänne maailmaan jotkut lapsiasiavaltuutetut haluavat saada erityistä huomiota, jotta heitä päästäisiin tavallaan ”hoitamaan”, hänen terminsä mukaan. Täytyy todeta se, että on kauan varmaan mennyt ihmisen kehityksessä jotain pieleen, kun aletaan näkemään asiat näin väärällä tavalla.

Miksi tähän tilanteeseen ollaan tultu? Mehän tiedämme, niin kuin mainitsin aikaisemmin, että 2016 on nelinkertaistunut tämä alaikäisten lasten sukupuoli-identiteettitutkimuksiin hakeutuminen. Vuonna 2017 niitä oli yli 200 nuorta. No, mistä tämä nyt johtuu esimerkiksi Tampereella? Tampereella Seta kiertää kaikki kahdeksannen luokan oppilaat läpi joka vuosi, ja he ovat tehneet sitä muutaman vuoden, ja näinä ajankohtina myös nämä lukemat ovat kohonneet. He käyvät siellä valistamassa omalla tavallaan siitä seksuaalisesta tasa-arvosta. Sitten lisäksi on viime vuosien aikana tullut niin kutsuttuja [Puhemies koputtaa] sateenkaarisia nuorisotiloja, joissa jopa 13—29-vuotiaat kohtaavat toisensa ja pohtivat näitä sukupuoli-identiteettikysymyksiä [Puhemies koputtaa] ilman, että he kysyvät vanhemmiltaan mitään lupaa siihen. Minä en hyväksy sitä, [Puhemies koputtaa] että ilman vanhempien lupaa tässä maassa meidän lapsiamme aivopestään siinä asiassa, että he eivät saa...

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisa edustaja, kun tarinaa riittää...

...olla tyttöjä ja poikia koko elämänsä ajan, jos he haluavat.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Kiitoksia. — Minun toiveeni on, että silloin kun selvästi menee yli ajan, niin kernaasti edustaja voi tulla puhujapöytäntöön ja jatkaa siitä.

20.09 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! En enää pitkää aikaa käytä näihin trans- ja sukupuoliasioihin, mutta kerron vain, että todella näiden viimeisen kahden kolmen vuoden aikana on tullut yhteydenottoja huolestuneilta vanhemmilta ja huolestuneilta opettajilta enemmän kuin edellisen 22 vuoden aikana yhteensä, ja esimerkkinä alakouluikäinen tyttö, vähän samantyyppinen kuin mikä oli tuossa jonkun edustajan kertoma esimerkki: Äiti soittaa — ja itse asiassa toinen tapaus, jossa isä soittaa hyvin samantyyppisestä — alakoululaisesta työstä, joka tulee ahdistuneena koulusta kotiin ja kysyy, että äiti, enkö minä olekaan tyttö, ja kun äiti ihmettelee, niin tyttö kerkii seuraavan kysymyksen jo kysyä, että äiti, olenko minä lesbo. Ja kun tämä äiti soittaa, niin hän sanoo, että hän ei oikein tiennyt, mitä kysyä, ja hän kysyi, että no miten ihmeessä sinä nyt tuollaisia. Tyttö vastasi, että no kun koulussa oli meillä sellainen tunti, jossa sanottiin, että eihän sitä varmuudella voi tietää, onko tyttö tai poika tai onko jotakin muuta, ja onko lesbo tai ei, niin eihän sitä voi tietää, ennen kuin on kokeillut.

Minä gynekologina olen vuosien varrella hoitanut todella monenlaisia potilaita ja kaikista sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä ja, voi sanoa, kaiken ikäisiä, sieltä muutaman

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

vuoden ikäisestä lähes satavuotiaaseen. Ja voin sanoa seksuaalisuudesta ja kaikesta siihen liittyvästä, mikä on tarkoitettu kauniiksi, että jos siellä lähdetään etsimään, mitä minä olen, sillä, että lähdetään kokeilemaan, silloin käy niin, kuin on ollut 16-, 17-, 18-vuotiaita tyttöjä, jotka tulevat, että he ovat kaiken kokeneet ja he eivät jaksa, ja minä kuuntelen ja sanon, että voi tyttö hyvä, et sinä ole oikein päässyt edes lähellekään sitä, mitä näihin elämän-alueisiin tulisi kuulua, sinä olet kokenut jotakin ihan muuta kuin mitä olisi pitänyt kokea ollenkaan.

Niin kuin sanottu, minulla on 25 vuoden kokemus ammatissa näistä asioista. En käytä tähän nyt enempää aikaa, niitä tarinoita olisi niin paljon, mutta niin kuin sanoin, meidän aikuisten tulee huolehtia, että meidän lapsilla ja nuorilla on kasvu- ja kehitysrauha kaikilla osa-alueilla niin fyysisen, psyykkisen, seksuaalisen kuin oman identiteetin rakentamisessa paitsi siellä kotona myös koulussa ja koulun ympäristössä. Sen vuoksi näen, että se on lasten ihmisoikeuksien rikkomista, että mennään häiritsemään, esittelemään asioita, mitkä eivät sinne kuulu. Muistuttaisin myös, että meillä laissa — opettajien kuuluu seurata lakia — on sukupuoli, sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu. Siellä ei ole minkäänäköistä mainintaa sukupuolten moninaisuudesta tai monista sukupuolista ja niin edelleen. Tämä on tuotu aivan vieraana ideologiana, ja samaten näissä tasa-arvo-oppaissa ja muissa — tästä on käyty paljon keskustelua — ei ole yhtäkään sellaista asiaa, mikä kuuluisi opettajien opetussuunnitelman ytimeen. Viime aikoina on yhteiskunnassa ollut jotenkin ihmeellinen tendenssi, että kun me olemme aina puhuneet, että tyttöjä on niin tavattoman monenlaisia, että se tyttöjen jana on niin pitkä, niin nyt sitä on ikään kuin kavennettu tietentyyppeihin tyttöihin, että jos sinä et tuohon sovi, niin sitten sinä olet jotakin muuta tai sinä olet sukupuoleton. Laittakaa, hyvät ihmiset, tämäntyyppiset höyrytykset ja aivan harhaanjohtavat puheet sivuun, ja palataan siihen aikaan, kun on sanottu, että erilaisten tyttöjen ja naisten jana on niin pitkä ja niin laaja, että sinne sopivat ihan kaiken kokoiset, kaiken näköiset, kaikella lailla tuntevat tytöt ja naiset tai nekin, jotka eivät tunne oikein millään tavalla. Ei sukupuoli ole mikään tunneasia. Ja samaten poikien ja miesten jana on niin pitkä, että sinne sopivat aivan kaiken kokoiset ja näköiset ja kaikella lailla tuntevat tai nekin, jotka kokevat, etteivät tunne juuri mitenkään. Meillä laissa on sukupuoli. Niitä on kaksi. Erittäin harvoin syntyy sellaisia vauvoja, joilla on kehityksessä tapahtunut jotakin, että siellä olisi merkkejä jotenkin sekavammasta tilanteesta.

Itse asiassa muutama sana siitä asiasta, mihinkä alun perin halusin toisen puheenvuoroni käyttää liittyen tähän lapsiasiainvaltuutetun kertomukseen: Näen, että vanhemmat kantavat lapsensa kasvatuksesta ensisijaisen vastuun ja yhteiskunnan tarjoaman varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tulisi tukea sitä. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa tarvitaan yhä enemmän sosiaali- ja perhetyön osaamista sekä sen integrointia osaksi kasvatus- ja koulutuspolkua. Nimenomaan tätä sosiaalista tukea, perhetyön osaamista ja tukea tarvitsivat monet rikkinäiset perheet tänä päivänä.

Me puolustamme myös kristillisen kulttuuriperinnön ja arvojen välittämistä kasvatuksessa. Päiväkotien ja koulujen on taattava oppilailleen myönteinen uskonnonvapaus, niin kuin se meillä myös perustuslaissa on. Oman uskonnon opetus antaa oppilaille tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa myös aineksia oman identiteettinsä ja maailmankatsomuksensa rakentamiseksi. Tytöt saavat olla tyttöjä ja pojat poikia, kukin aivan omalla tavallaan, eikä tätä pidä lähteä aikuisten horjuttamaan. Ajattelempa myös, että kristilliset koulut ja päiväkodit täydentävät tärkeällä tavalla julkista palvelutarjontaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

Koulutukseen liittyen — huomaan, että aika menee taas — ajattelen, että kouluihin kaiken kaikkiaan tarvitaan lisää voimavaroja: ryhmäkokoja pienemmiksi ja myös voimavaroja ja tukea yksilölliseen erilaisuuden huomioimiseen ja sitä kautta koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamiseen. Jokaisella peruskoulun käyneellä on oltava riittävän hyvät luku-, kirjoitus- ja matemaattiset taidot. Ajattelen meidän lapsia ja nuoria ja meidän peruskoulutusta meidän aikuisten on huolehdittava niin kotona kuin opettajien koulussa, että jokainen meidän lapsista oppii lukemaan, laskemaan ja kirjoittamaan ihan perinteisellä tavalla [Puhemies koputtaa] ja oppii nämä taidot hyvin, koska sillä tavalla me annamme osaltamme hyviä edellytyksiä jatkoon. — Kiitos.

20.17 Antti Kaikkonen kesk: Arvoisa puhemies! Tämä lapsiasiavaltuutetun kertomus 2018 on aika laaja paketti ja antaisi mahdollisuuksia tarttua aika moneenkin kohtaan, niin kuin tässä keskustelussa on kyllä osin jo tehtykin. Itse, arvoisa puhemies, nostaisin kaksi erityistä asiaa, mitä pidän erityisen tärkeinä lapsipolitiikkaa jatkokehittäessä ja tehtäessä tulevia ratkaisuja: ensimmäinen on lapsiperheiden köyhyys, ja toinen on Suomen alhainen syntyvyyden taso. Mielestäni erityisesti nämä kaksi — on monta muutakin, mutta itse sanoisin, että erityisesti nämä kaksi — ovat semmoisia, joihin huomiota täytyy kiinnittää.

Meillä arvioiden mukaan jopa satatuhatta lasta elää köyhissä olosuhteissa. Totta kai on monenlaista köyhyyttä, erilaisia toimeentulovaikeuksia. Se voi johtaa siihen, että lapsilla ei ole mahdollisuutta esimerkiksi harrastustoimintaan, mikä on kyllä todella surullinen asia. Pitäisi lähteä siitä, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus edes yhteen harrastukseen, ja tarvittaessa sitten seurojen tai yhteiskunnan tavalla tai toisella pitäisi tämä asia varmistaa. On se sitten urheilua tai kulttuuria tai musiikkia tai mitä ikinä se onkaan, lukemista tai pienoismallien tekemistä tai mitä nyt ikinä onkaan, mutta että edes yksi harrastus olisi lapsella tai nuorella, se olisi erittäin arvokas asia.

Köyhyyden suhteen iso päätös on se, että hallitus nostaa pienimpiä vanhempainpäivärahoja 80 euroa kuukaudessa. Se koskee köyhimpiä pienten lasten perheitä ja tulee kyllä varmasti tarpeeseen. Kotiapuun myöskin lisäpanostuksia, ja toivottavasti myös kunnat tarjoavat sitä mahdollisuutta perheille, ettei se jää vain tavoitteeksi. Mutta jatkotoimenpiteitäkin varmasti tarvitaan, ja tämän kauden jälkeen seuraavankin hallituksen täytyy miettiä, mitä on tehtävissä. Voisiko pienituloisimmille perheille kohdentaa jotakin lisälapsilisää tai muutoin huomioida näitä köyhimpiä perheitä? Totta kai työpaikat ovat kaikista tärkein asia, niin että silloin, kun on työikäisiä ja työkykyisiä ihmisiä perheessä, vanhemmat tai edes toinen vanhempi saisi töitä. Se olisi erityisen arvokas asia. Onneksi tässä asiassa on menty tällä kaudella eteenpäin.

Sitten, arvoisa puhemies, tämä syntyvyyden kysymys: Meillä väki vanhenee tässä maassa ja syntyvyys on laskenut suurin piirtein nälkävuosien tasolle. Jokainen ymmärtää, mitä se tarkoittaa tälle kansakunnalle tulevaisuudessa. Jos halutaan pitää tällaisesta kansasta kuin suomalaiset ja Suomi hyvää huolta, niin kyllä meidän tähän asiaan täytyy etsiä ratkaisuja. Ongelma on se, että ei meillä täällä taida olla nappia, millä me tämän asian kuntoon laitamme, mutta joitakin nappeja meillä on. Esimerkiksi hyvä perhevapaauudistus, mikä tehdään lasten ja perheiden ehdolla, voi auttaa tässä asiassa, se, että lapsiperheiden taloudelliset etuudet ovat riittävän hyviä, se, että on myönteinen tulevaisuudennäkymä, vakaita työpaikkoja. Tämäntapaisia asioita siellä voi olla, millä me ehkä voimme vaikuttaa syntyvyyteen myönteisesti. Ja jotenkin, arvoisa puhemies, tarvitaan [Puhemies koputtaa] kulttuurin murrosta ylipäättänsä lapsiystävälliseen yhteiskuntaan. Ehkä nämä ovat sentapaisia

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

asioita, mihin me eduskuntana voimme halutessamme [Puhemies koputtaa] jonkun verran vaikuttaa, jotta suomalaiset yrittäisivät sitä, että perheet [Puhemies koputtaa] voisivat hie-
man kasvaa nykyisestä.

20.20 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Nostan täältä vielä yhden noston, koska se on aika ajankohtainen, ja se liittyy toimeentuloon ja sosiaaliturvaan.

Toimeentulon ja sosiaaliturvan sääntely on monimutkainen kokonaisuus, joten sen ymmärtäminenkin on hankalaa. Yksittäiselle perheelle ja lapselle voi olla lähes mahdotonta selvittää, mihin etuuksiin ja tukiin he ovat oikeutettuja missäkin tilanteessa. Tämä koros-
tuu erityisesti silloin, kun perheen tai lapsen tuen tarve määräytyy useammalla perusteella. Haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten ja perheiden mahdollisuudet selvittää oikeuk-
siaan ovat erityisen heikot. Riittävien ja oikea-aikaisten neuvontapalveluiden tarve on suu-
ri. Lainsäädännön tulisi varmistaa entistä paremmin lapsen ja perheen oikeusturva tilan-
teissa, joissa he tarvitsevat yhteiskunnan apua.

Minulla on parhaillaankin avunpyyntöjä kansalaisilta, jotka eivät kerta kaikkiaan saa
meidän sosiaaliturvan piiristä heille kuuluvia palveluita. Heitä pyöritetään paikasta toi-
seen, ja heiltä vaaditaan erilaisia lappuja ja lippuja, ja kun he eivät kykene niitä hankki-
maan, niin he tippuvat sitten toimeentulosta kokonaan. Nyt kun tämä siirtyi Kelalle, niin
neuvonta on vielä heikompaa. Eräskin rouva kirjoitti, että ”kello 9 menin Kelan toimis-
toon, kello 16 minulle ilmoitettiin, että eivät ehdi tänään käsitellä asiaani”. Näin ei voi jat-
koa.

Nyt sitten tiedämme, että ensi vaalikaudella — ketkä sitten täällä ovatkaan — sosiaali-
turvan uudistus on meillä varmasti yksi tärkeimpiä asioita. Kyllä tämä kertomus antaa val-
tavasti materiaalia siihen, että mihin suuntaan asiaa pitäisi viedä, niin että ne kansalaiset,
jotka todella apua tarvitsevat, voivat sitä saada. Hakeminen alkaa olla niin vaikeaa. Sinulla
pitää olla aivan huikeat atk-aidot, että sinä pystyt kaikki liitteet tekemään ja skannaamaan
erilaisia papereita ja niin edelleen, ja täytyy sanoa, että tässä on aika paljon välinpintoja
meillä tulossa. Sitten jos me otamme vielä nämä digisyrjäytyneet ihmiset — iäkkäät ihmi-
set ja sitten ne ihmiset, nuoretkin ihmiset, joilla ei ole taitoja tai on joku muu vajavaisuus,
minkä takia eivät pysty hallitsemaan digitaalisia laitteita — niin he tippuvat aivan koko-
naan tästä yhteiskunnasta. Meillä on kyllä isoja asioita ensi kaudellekin.

20.23 Pilvi Torsti sd: Arvoisa puhemies! Pyysin tähän loppuun vielä puheenvuoron ensin
korjatakseni, kun suuhuni aseteltiin tuossa sanoja. En esittänyt ainuttakaan näkemystä
erikseen yhteenkään vähemmistöön liittyen vaan totesin vain kouluterveyskyselyn, joka si-
vistysvaliokunnan pyytämässä kuulemisessa tuli esiin liittyen transperheisiin, ja se on kui-
tenkin sitä dataa, jota meillä nyt on käytettävissä.

Mutta varsinaisesti oikeastaan olen ilahtunut, kun edustaja Kaikkonen tuli vielä tähän
keskusteluun. Nimittäin keskustelun alussa tosiaan todettiin, että on sangen valitettavaa,
että me historian ensimmäistä lapsiasiainvaltuutetun kertomusta eduskunnalle käsittelem-
me illalla muutaman edustajan voimin. Ja ehkä kuitenkin se iso kuva, joka tästä piiryy,
ovat ne kaksi kysymystä: toisaalta tietysti koko kertomuksen datamäärä mutta myös siitä
tehty johtopäätös tällaisesta tietystä hyvinvointivaltion alisuoriutumisesta kokonaisvaltai-
sessa lasten ja nuorten hyvinvoinnissa, osallisuudessa ja nimenomaan esimerkiksi köyhyy-
teen liittyvässä eriarvoisuudessa. Ratkaisunahan kokonaisvaltaisesti esitetään lapsistrate-
giaa, ja nyt kun olemme tässä kuitenkin hallituskauden vaihtumisen kynnyksellä, niin on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 141/2018 vp

ensiarvoisen tärkeätä, että meillä syntyy tämmöinen ikään kuin laaja konsensus siitä, että siihen suuntaan mennään, koska sitä tämä yhteiskunta kaipaa, että tämä alisuoriutuminen lakkaisi. Uskon, että tämä on tämmöinen puoluepoliittiset rajat ylittävä näkemys ja varmasti hallituksen piirissä jo valmistellaan sitä, että sen sijaan, että ehkä poimitaan yksittäisiä asioita, joita on tehty tai jätetty tekemättä, tässä asiassa lähdettäisiin katsomaan sitä strategista tasoa, mikä olisi yhteiskunnan kannalta todella tärkeää.

Ehkä näihin sanoihin haluaisin myös omalta osaltani lopettaa, etteivät keskustelun sävyksi jäisi yksittäiset asiat, jotka kuitenkin ovat pieniä tässä kokonaisuudessa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 5/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.